

Pohjois-Savon liitto
Regional Council of Pohjois-Savo

Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaihe

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä tavoitteet

Aluerakennetyöryhmä 13.8.2019

Liikennejärjestelmätyöryhmä 19.8.2019

Maakuntahallitus 26.8.2019, 95§, päivitetty 25.11.2019, 143 §

Valokuvat: Patrick Hublin, Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaihe

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä tavoitteet

Sisällysluettelo:

1. ESIPUHE.....	6
2. JOHDANTO	7
3. MAAKUNTAKAAVAN TARKISTAMISTARVE	8
4. MAAKUNTAKAAVAN 2040 2. VAIHEESSA KÄSITELTÄVÄT TEEMAT	9
5. KAAVAN LÄHTÖKOHDAT JA MUUTOSTEKIJÄT	10
5.1 MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI	10
5.2 MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAIN UUDISTUS	10
5.3 VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET	11
5.4 VALTAKUNNALLISET ALUEIDEN KEHITTÄMISTAVOITTEET	11
6. VALMISTELUN TAVOITTEET JA TEHTÄVÄT	12
6.1 MAAKUNTAKAAVAN TARKISTAMISEN YLEISET TAVOITTEET	12
6.2 MAAKUNTAKAAVAN KYTKEYTYMINEN LIIKENNEJÄRJESTELMÄSUUNNITTELUUN	12
6.3 SEUDULLISUUDEN MÄÄRITTELEMINEN	13
6.4 KAAVA-ALUE	13
6.5 JOROISTEN KUNNAN LIITTYMISEN ERITYISKYSYMYKSET	14
7. MAAKUNTAKAAVAN 2040, 2. VAIHEEN TEEMAKOHTAISET TAVOITTEET JA TARVITTAVAT SELVITYKSET	15
7.1 ALUERAKENNE, ASUMINEN JA ELINKEINOT	15
7.1.1 Kehittämisperiaatteet	16
7.1.2 Taajamat	16
7.1.3 Kylät	16
7.1.4 Työpaikka-alueet, teollisuus ja seveso III	17
7.1.5 Väestötavoitteet	17
7.2 LIIKENNE	19
7.2.1 Tie- ja rataverkosto	21
7.2.2 Terminaalit	21
7.2.3 Vesiväylät, satamat, uiton toimipaikat	22
7.2.4 Lentoliikenne, harrasteilmailu	22
7.3 KULTTUURIYMPÄRISTÖ	23
7.3.1 Arkeologinen kulttuuriperintö	23
7.3.2 Perinnebiotoopit	24
7.3.3 Maisema-alueet	24
7.3.4 Rakennettu kulttuuriympäristö	24
7.4 VIRKISTYS	25
7.4.1 Virkistysalueet ja -reitit	25
7.4.2 Metsätalousalueet, joilla ulkoilun ohjaustarvetta, retkeilyreitit ja -alueet	26
7.4.3 Matkailu	26
7.4.4 Virkistyskalastus	26
7.4.5 Hiljaiset alueet	26
7.5 LUONNONSUOJELU JA LUONNONVARAT	27
7.5.1 Luonnonsuojelualueet	28
7.5.2 Pohjavesialueet	28
7.5.3 Arvokkaat kallio- harju- ja moreenialueet	28
7.5.4 Maa-ainesten ottoalueet	29

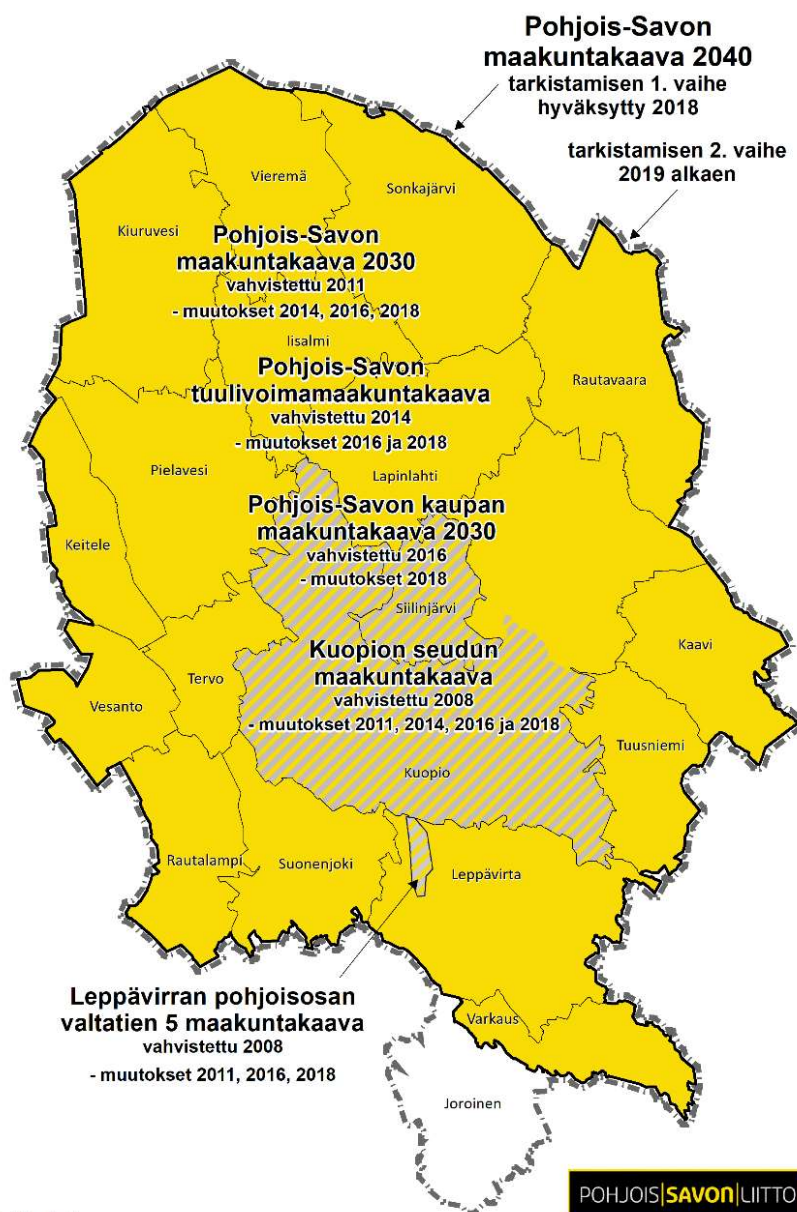
7.5.5	<i>Kaivosalueet, malmipotentialiset alueet</i>	30
7.5.6	<i>Turvetuotanto.....</i>	30
7.6	YHDYSKUNTATEKNIikka JA TEKNINEN HUOLTO.....	31
7.6.1	<i>Uudet päävesijohto- ja pääviemäriinjarpeet.....</i>	31
7.6.2	<i>Jätevedenpuhdistamot.....</i>	31
7.6.3	<i>Jätteenkäsittelyalueet.....</i>	31
7.7	MUUT TEEMAT	32
7.7.1	<i>Rantarakentaminen, vapaa-ajanasuminen</i>	32
7.7.2	<i>Tulvariskialueet.....</i>	32
7.7.3	<i>Ekosysteemipalvelut</i>	32
7.7.4	<i>Biotalous</i>	32
7.7.5	<i>Ilmastonmuutos.....</i>	32
7.8	UUELLEEN TARKISTETTAVAT TEEMAT	34
7.8.1	<i>Kaivostoimintojen alueet sekä Siilinjärven Yaran kaivoksen suojavyöhykkeet.....</i>	34
7.9	TARVITTAVAT SELVITYKSET.....	35
7.10	LÄHTÖTETOAINESTOT.....	38
8.	OSALLISTUMINEN JA VUOROVAIKUTUS	39
8.1	OSALLISET.....	39
8.2	OSALLISTUMISEN MENETTELYT JA VUOROVAIKUTUS	40
8.2.1	<i>Luonnosvaiheen vaihtoehtojen laatiminen.....</i>	41
8.3	VIRANOMAI- JA SIDOSRYHMÄYHTEISTYÖ	41
9.	VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	45
9.1	VAIKUTUSALUE	45
9.2	SELVITETTÄVÄT VAIKUTUKSET JA VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN MENETELMÄT.....	45
10.	MAAKUNTAKAAVA 2040, 2. VAIHEEN AIKATAULU JA YHTEYSTIEDOT	47

1. Esipuhe

Tässä asiakirjassa haluamme kertoa Pohjois-Savon maakuntakaavan 2. vaiheen prosessista, milloin ja miten voit osallisena ottaa kantaa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaamme olemme tiivistäneet teematavoitteita, joihin saimme paljon palautetta syksyn 2019 aikana. Palautteen perusteella tulemme laatimaan luonnosvaiheeseen eri vaihtoehtoja mm. ilmastonmuutoksen torjunnan näkökulmasta ja luonnosvaihe on nähtävillä ainakin 2 kuukautta. Näin mahdollistamme alueidenkäytön suunnittelulla Pohjois-Savon tavoiteltua tulevaisuuskuvaa ja yhteensovittamme ristiriitaisia haasteita, joita alueidenkäytössä tulee aina olemaan. Syyskuussa 2019 saatu tieto Joroisten kunnan siirtymisestä Pohjois-Savon maakuntaan 1.1.2021, vapauttaa täydentämään tätäkin asiakirjaa sekä laadittavia selvityksiä Joroisten osalta.

13.11.2019

Paula Qvick, suunnittelujohtaja

Pohjakaartta: airoisto © Maanmittauslaitos

Kuva 1. Maakuntakaavoituksen nykytilanne Pohjois-Savossa.

2. Johdanto

Tämä kaavaprosessin myötä päivittyvä osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on asiakirja Pohjois-Savossa voimassaolevien maakuntakaavojen tarkistamiseksi. Tarkistamisen lopputuloksena muodostuu Pohjois-Savon maakuntakaava 2040. Maakuntakaava laaditaan kahdessa vaiheessa, joista 1. vaihe on hyväksytty 19.11.2018 maakuntavaltuustossa ja saanut lainvoiman 1.2.2019.

Pohjois-Savossa on voimassa kuusi maakuntakaavaa: vuonna 2008 ympäristöministeriössä vahvistetut Kuopion seudun maakuntakaava sekä Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaava, vuonna 2011 vahvistettu Pohjois-Savon maakuntakaava 2030, vuonna 2014 vahvistettu Pohjois-Savon tuulivoimamaakuntakaava, vuonna 2016 vahvistettu Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava 2030 ja maakuntahallituksen hyväksymä Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 1. vaihe.

Maakuntakaavojen tarkistamisen tavoitteena on saada aikaan yksi kokonaisuus, ja samalla nostaa seudullisen maankäytön rajaa ja yleispiirteistää maakuntakaavaa. Tavoitteena on painottaa ja valita niitä maakuntakaavallisia keinoja, joilla tuetaan Pohjois-Savon maakuntastrategian toteutumista. Tämä tarkoittaa karsimista ja valintoja myös kaavaprosessissa. Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 hyväksytään maakuntavaltuustossa.

Alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana on avoimuus ja vuorovaikutteisuus. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on MRL 63§:n ja MRA 30§:n mukainen asiakirja, jossa esitetään kaavoituksen lähtökohdat ja periaatteet sekä se, miten kaavatyö etenee ja kuinka ratkaisujen vaikutukset tullaan arvioimaan. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa kerrotaan, miten kaavan valmisteluun on mahdollista osallistua, ja milloin ratkaisevat päätökset kaavan valmistelussa tehdään. Lisäksi tässä asiakirjassa kuvataan kaavan tavoitteet. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa täydennetään ja päivitetään koko kaavaprosessin ajan. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä kaavan muu valmistelumateriaali ovat nähtävillä Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla osoitteessa ***www.pohjois-savo.fi/psmk2040***.

Osallisilla on keskeinen rooli kaavaprosessissa. Kaavan sisällön kannalta on tärkeää, että eri osapuolten näkemykset ovat tiedossa jo suunnittelun alkuvaiheista lähtien, jotta näkemyksiä voidaan suunnittelun kuluessa sovittaa yhteen. Maakuntakaavaratkaisun lisäksi kaavaprosessilla on merkittävä rooli yhteisen tahtotilan muodostamisessa.

3. Maakuntakaavan tarkistamistarve

Vuonna 2016 Pohjois-Savon liitossa arvioitiin Pohjois-Savon voimassa olevien maakuntakaavojen toteutuneisuutta paikkatietopohjaisen tarkastelun avulla. Toteutuneisuuden tarkastelu oli osa maakuntakaavojen seurantaa, josta säädetään maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (2 §). **Seurantatyöstä on laadittu erillinen raportti, joka toimii maakuntakaavan tarkistamisen lähtökohta-aineistona.** Seurantaraporttiin voi tutustua Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla <http://www.pohjois-savo.fi/psmk2040>.

Seuranta-analyysin mukaan lähes kaikki maakuntakaavan teemat tarvitsevat ajantasaistarkastelua ja päivittämistä. Kiireellistä tarvetta maakuntakaavan tarkistamiselle ei pääsääntöisesti noussut esille, mutta tarkistamisen aloittamisen ajankohtaa harkittaessa on huomioitava, että maakuntakaavan tarkistaminen kestää sen laajuudesta johtuen useita vuosia. Maakuntakaavan tarkistaminen on siis aloitettava hyvissä ajoin, jo ennen kiireellisten tarkistamistarpeiden ilmaantumista.

Maakuntakaavan tarkistamistarve on noussut erityisesti esille kuntakaavojen valmistelun yhteydessä. Useat osayleiskaavat laaditaan jo maakuntakaavan tavoitevuotta (2030) pidemmälle ulottuvina. Toimintaympäristön muutosten ja mm. kuntaliitosten vuoksi tapahtunut intressien vaihtuminen näyttäytyy myös maakuntakaavan joustamattomuutena ja osittaisena vanhentuneisuutena, heijastuen yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Esimerkiksi maakuntakaavan kyläalueita koskevat merkinnät ovat aiheuttaneet yleiskaavaneuvotteluissa paljon keskustelua. Nykyisten maakuntakaavojen yksityiskohtaisuus myös kannustaa tulkitsemaan maakuntakaavaa liian yksityiskohtaisesti.

Seurannan yhteydessä tarkasteltiin erilaisia maakuntakaavan tarkistamisen tapoja. Ihanteellisinta olisi tarkastaa maakuntakaava kokonaismaakuntakaavana, kaikki maankäyttöluokat yhdessä prosessissa tarkistaen. Haasteena maakuntakaavan tarkistamisessa kokonaismaakuntakaavana on kuitenkin aineiston paljous. Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on noin 4000 merkintää, joista jokainen joudutaan käymään tarkistamisen yhteydessä erikseen läpi. Nykyisillä henkilöresursseilla maakuntakaavan tarkistaminen kokonaismaakuntakaavana olisi haastavaa. Tämän vuoksi maakuntakaavan tarkistaminen eli Pohjois-Savon maakuntakaava 2040 laatiminen on päädytty tekemään kahdessa vaiheessa.

Tavoitteena on, että Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 toisessa vaiheessa käsitellään kaikki loput teemat. Osittain joudutaan palaamaan myös ensimmäisen vaiheen teemoihin, joista saadaan kaavatyön aikana uutta tietoa.

4. Maakuntakaavan 2040 2. vaiheessa käsiteltävät teemat

Maakuntakaavan 2040 2. vaiheen tavoitteiden asettelua ja selvityksiä laaditaan v. 2019 alusta alkaen. 2. vaiheessa tarkistetaan kaikki 1. vaiheesta ulkopuolelle jääneet teemat. Lisäksi tiedetään jo tässä vaiheessa, että osaan ensimmäisen vaiheen teemoista palataan uudelleen, koska uutta selvitystietoa on saatavilla muutaman vuoden kuluttua. Uudelleen käsitellään todennäköisesti Puolustusvoimiin sekä Siilinjärvellä Yara Suomi Oy toimintoihin liittyviä merkintöjä. Maakuntakaavaan on tulossa mukaan myös Pohjois-Savoon vuoden 2021 alussa liittyvä Joroisten kunta. Joroisten osalta käsitellään kaikki teemat. Tarkemmin Joroisten tilannetta kuvataan kappaleessa 6.5.

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheessa käsitellään seuraavat aihekokonaisuudet ja niihin sisältyvät teemat:

1. Aluerakenne, asuminen ja elinkeinon kehittäminen:
 - Kehittämisperiaattemerkinnät
 - Taajamat
 - Kylät
 - Työpaikka-alueet, teollisuus, seveso III-direktiivin kohteet
2. Liikenne:
 - Tie- ja rataverkosto
 - Vesiväylät, satamat, uittopaikat
 - Lentoliikenne, harrasteilmailu
3. Kulttuuriympäristö:
 - Arkeologinen kulttuuriperintö
 - Perinnebiotoopit
 - Maisema-alueet
 - Rakennettu kulttuuriympäristö
4. Virkistys:
 - Virkistysalueet ja -reitit
 - Metsätalousalueet, joilla ulkoilun ohjaustarvetta
 - Retkeilyreitit ja -alueet
 - Matkailu
5. Luonnonsuojelu ja luonnonvarat:
 - Luonnonsuojelualueet
 - Pohjavesialueet
 - Kallio- harju- ja moreenialueet
 - Maa-ainesten ottoalueet
 - Kaivosalueet, malmipotentialiset alueet
 - Turvetuotanto
6. Yhdyskuntatekniikka ja tekninen huolto:
 - Uudet päävesijohto- ja viemäri-verkostotarpeet
 - jätevedenpuhdistamot
 - jätteenkäsittelyalueet
7. Muut teemat:
 - Rantarakentaminen, vapaa-aikaa asuminen
 - Tulvariskialueet
 - Biotalous
 - Ilmastomuutos läpileikkaavana teemana

Maakuntakaavaa koskevat tarkemmat teemakohtaiset lähtökohtatiedot, tavoitteet ja selvitystarpeet esitetään kappaleessa 7.

5. Kaavan lähtökohdat ja muutostekijät

5.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaissa kaavojen laadintaa ohjaavat lain yleinen tavoite (1 §) ja alueiden käytön suunnittelun tavoitteet (5 §). Lisäksi maakuntakaavalle on esitetty sisältövaatimuksia (28 §).

MRL:n 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on erityisesti kiinnitettävä huomiota

- maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen
- alueiden käytön ekologiseen kestävyys
- ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin
- vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön
- maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin
- maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä
- virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

5.2 Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistaminen on käynnistynyt vuonna 2018. Uudistuksen aikataulutavoite on vuosi 2022. Uudistuksen tavoitteena on yksinkertaistaa alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää, kehittää rakentamisen ohjausta, tukea kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaa elinympäristöä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä varmistaa, että lakiteksti on selkeä ja johdonmukainen. Tavoitteena on myös helpottaa lain toimeenpanoa. Uudistuksessa otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen tulevaisuuden näkymät ja jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö. Näköpiirissä olevia laajoja ilmiöitä ovat muun muassa ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen, kaupungistuminen, liikkumisen muuttuminen, elinkaari- ja vähähiilisyysnäkökohdat sekä **digitalisaatio**. Digitaalisen tietomallin avulla tiedon hallintaa ja saavutettavuutta on tarkoitus parantaa merkittävästi ja samalla suunnittelujärjestelmässä voidaan kehittää erityisesti muutoksen hallintaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi monet muut lait vaikuttavat alueidenkäyttöön ja rakentamiseen. Uudistuksessa kirkastetaan eri lakien roolia. Euroopan unionin lainsäädäntö vaikuttaa merkittävästi rakentamisen ohjaukseen muun muassa energiatehokkuuden osalta. Lainsäädännön kehittämiseksi luovat puitteita myös kansainväliset sopimukset, joihin liittyy merkittäviä alueidenkäyttöllisiä ulottuvuuksia. Näistä tuorein on Pariisin ilmastopöytäkirja.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta valmistellaan parlamentaarisesti. Valmistelusta vastaa ympäristöministeriö. Tavoitteena on, että hallituksen esitys uudeksi maankäyttö- ja rakennuslaiksi valmistuu vuoden 2021 loppuun mennessä. Maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä seurataan tarkasti valmisteltavaa lakikokonaisuutta ja pyritään ennakoimaan mm. suunnittelujärjestelmään ja oikeusvaikutuksiin kohdistuvat mahdolliset muutokset.

5.3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Uudistetut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.4.2018. www.ymparisto.fi Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa sekä valtion viranomaisten toiminnassa on edistettävä niiden toteuttamista (MRL 24 §). Maakunnan suunnittelu, erityisesti maakuntakaavoitus on ensisijainen suunnittelumuoto valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisoinnissa. Maakuntakaavassa valtakunnalliset tavoitteet tulee sovittaa yhteen niin maakunnallisten kuin paikallistenkin tavoitteiden kanssa.

Uudistettujen alueidenkäyttötavoitteiden avulla taitetaan yhdyskuntien ja liikenteen päästöjä, turvataan luonnon monimuotoisuutta ja kulttuuriympäristön arvoja sekä parannetaan elinkeinojen uudistumismahdollisuuksia. Niillä myös sopeudutaan ilmastonmuutoksen seurauksiin ja sään ääri-ilmiöihin. Tavoitteena on vähähiilinen yhteiskunta. Tavoitteita nyt vähemmän; 17 aiemman 70 sijaan. Uudistetut tavoitteet jakautuvat viiteen kokonaisuuteen:

- Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- Tehokas liikennejärjestelmä
- Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- Uusiutumiskykyinen energiahuolto

5.4 Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet

Valtioneuvosto on hyväksynyt **valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet vuosille 2016 – 2019**. Valtakunnalliset alueiden kehittämistavoitteet toimivat yhtenä maakuntakaavan tarkistuksen lähtökohdista. Alueiden kehittämisen painopisteet ovat:

1. Uudistumisella kasvua
2. Elinvoimaa alueverkostoista
3. Hyvinvointia kumppanuuksilla.

Vuoteen 2025 ulottuvassa visiossa alueilla on saatu aikaan uutta, korkeatasoiseen osaamiseen ja kestävään kehitykseen perustuvaa kasvua. Elinvoimainen alueiden verkostoon rakentuva Suomi hyödyntää koko maan voimavaroja tehokkaasti ja kestävästi. Julkinen, yksityinen ja kolmas sektori toimivat hyvässä kumppanuudessa alueiden ja palveluiden kehittämisessä.

6. Valmistelun tavoitteet ja tehtävät

Pohjois-Savon maakuntakaavan kaksivaiheiselle tarkistamiselle on asetettu yleisiä tavoitteita sekä teemakohtaisia tavoitteita. Teemakohtaiset tavoitteet käsitellään kappaleessa 6, jonka alussa tavoitteet on tiivistetty taulukkomuotoon.

6.1 Maakuntakaavan tarkistamisen yleiset tavoitteet

Tavoitteena maakuntakaavan tarkistamisessa on valtakunnallisten ja maakunnallisten intressien tunnistaminen ja niihin keskittyminen. Tavoitteena on myös lisätä kaavan strategisuutta, varmistaa riittävä yleispiirteisyys ja joustavuus.

Tarkistamisessa varmistetaan myös maakuntakaavan yhteys maakuntasuunnitelmaan. Maakuntasuunnitelman tähtää myös vuoteen 2040. Se linjaa kehittämisen kärkialat ja tavoitellun väestökehityksen. Maakuntasuunnitelmaa tarkentavassa vuosien 2018-2021 maakuntaohjelmassa esitetään Pohjois-Savon aluekehittämistoimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Maakuntasuunnitelman toimintalinjoja ovat (1) aluetalouden uudistuminen, (2) työvoiman riittävyys ja osaaminen, (3) hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi sekä (4) saavutettavuus ja kestävä aluerakenne. Kehittämiskärjissä on lisäksi matkailun kehittämisen toimenpiteet.

Luonnosvaiheessa tarkastellaan vaihtoehtoja mm. YARA:n, maa-aineistenoton ja ilmastonmuutoksen torjunnan näkökulmista.

Merkittävä tavoite on myös helpottaa maakuntakaavan luettavuutta; 1. ja 2. vaihe muodostavat yhdessä Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, jolloin kaava on yhtenä karttana ja selostuksena. Maakuntakaavan tiedonkeruussa ja palautteenannossa hyödynnetään käytössä olevaa karttapohjaista palautejärjestelmää eHaravaa. Painetun kaavakartan ohella tuotetaan pdf-muotoinen kaavakarttatiedosto, joka on muokattavissa erillisiksi tarkastelutasoiksi.

6.2 Maakuntakaavan kytkeytyminen liikennejärjestelmäsuunnitteluun

Liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on edistää toimivaa, turvallista ja kestävää liikennejärjestelmää. Se on jatkuvaa ja vuorovaikutteista vaikutusten arviointiin sekä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyöhön perustuvaa suunnittelua. Maakunnan liiton tehtävänä on vastata maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitteluprosessin käynnistämisestä, yhteistyön johtamisesta ja suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa. Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelman laadinta on käynnistynyt keväällä 2018 lähtö- ja nykytilatietojen päivittämisellä ja kokoamisella sekä liikenteen ja liikkumisen toimintaympäristökuvausten ja tulevaisuuden haasteiden kokoamisella. Koska liikennejärjestelmäsuunnitelma tuottaa tietoa myös maakuntakaavoituksen tarpeisiin, on sovittu, että maakuntakaavassa ei erillisiä liikenteeseen liittyviä selvityksiä laadita, vaan suunnittelussa hyödynnetään liikennejärjestelmäsuunnitelman tuottamaa tietoa.

6.3 Seudullisuuden määritteleminen

Maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä nykyiset merkinnät käydään läpi ja kaavassa osoitetaan jatkossa vain aidosti seudullisia toimintoja. Seudullisuuden kriteereiksi on määritelty seuraavaa:

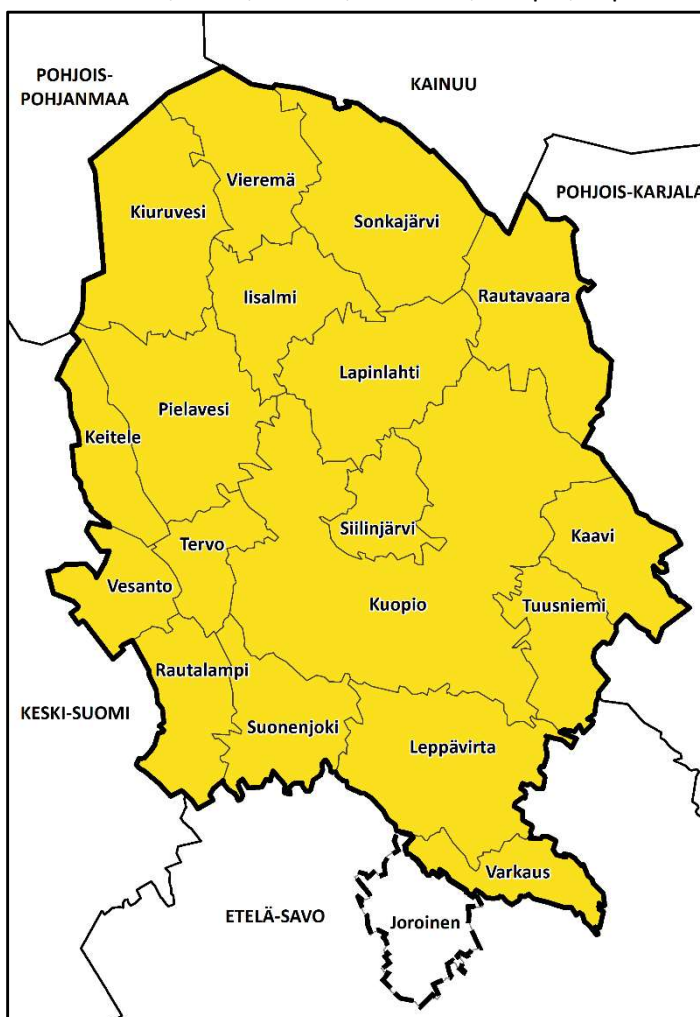
- Käsiteltävän asian / merkinnän tulee olla vähintään seudullisesti merkittävä, mieluiten maakunnallisesti ja ylimaakunnallisesti merkittävä. Paikallisesti merkittävät asiat ratkaistaan kuntakaavoituksessa.
- Merkintöjen painopiste on nykytilan kuvaamisen sijaan tulevaisuuden alueidenkäyttöä kuvaavaa.
- Palveluverkosto
- Toiminnot, joilla on merkittäviä ympäristö- tai liikennevaikutuksia
- Merkinnöillä edistetään valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.
- Merkinnät edistävät Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman / maakuntastrategian pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumista.

6.4 Kaava-alue

Kaava-alueena on Pohjois-Savon maakunta. Maakuntakaavan tarkistaminen koskee kaikkia Pohjois-Savon liiton 18 jäsenkuntaa, joita ovat Iisalmi, Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto ja Vieremä.

Valtioneuvosto on tehnyt päätöksen maakuntajaon muutoksesta, jossa Joroisten kunta siirtyy 1.1.2021 alkaen osaksi Pohjois-Savoa. Joroisten kunnan alue huomioidaan Pohjois-Savon maakuntakaavan tarkistamiseen liittyvien selvitysten valmistelussa soveltuvilta osin. Pohjois-Savon liitto ei ole toimivaltainen kaavaviranomainen Joroisten osalta ennen Joroisten liittymistä. Luonnosvaihtoehdot laaditaan aikanaan siten, että Joroinen on mukana.

Maakuntakaava laaditaan mittakaavaan 1:200 000. Tällöin on huomattava, että kaavaa myös tulkitaan samassa mittakaavassa.

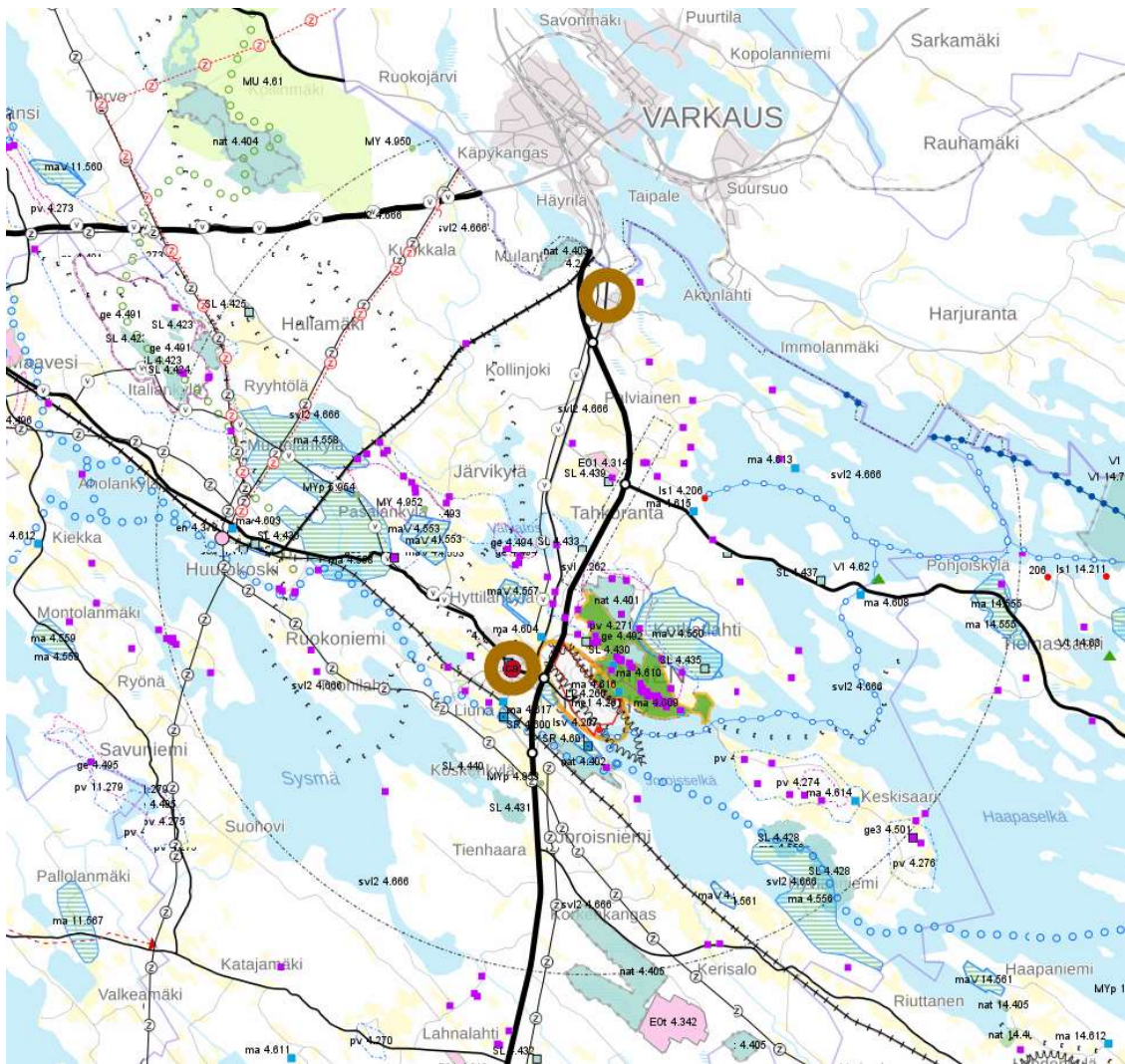
Kuva 2. Kaava-alueen kunnat. Joroisten kunta liittyy Pohjois-Savoon 1.1.2021 alkaen, ja siihen saakka Joroisten alueen maakuntakaavoitus kuuluu Etelä-Savon liitolle.

6.5 Joroisten kunnan liittymisen erityiskysymykset

Joroisten kuntaa koskevat maakuntakaavat päivitetään Joroisten Pohjois-Savon maakuntaan liittymisen jälkeen yhdenmukaisiksi Pohjois-Savon maakuntakaavan kanssa. Lähtökohtana tulee olemaan suhteellisen uusi Etelä-Savon maakuntakaava. Tavoitteena on Joroisten osalta tarkastella muusta kaava-alueesta poiketen *kaikki* maakuntakaavan teemat. Teemojen selvityksiä päivitetään tarvittaessa, mutta hyödynnetään soveltuvilta osin Etelä-Savon liiton laatimia selvityksiä.

Pohjois-Savon liitto ei ole toimivaltainen kaavoitusviranomaisena ennen Joroisten liittosta, mutta selvityksissä, joita nyt laaditaan, otetaan Joroistenkin huomioon.

Joroisten kunta on antanut osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta syyskuussa 2019 lausunnon, jossa se esittää maakuntakaavaan joitakin muutoksia esim. Joroinen-Varkaus -kehittämisyöhykkeen lisäämisen ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden uudelleentarkastelua. Näistä asioista voidaan järjestää neuvotteluja.

Kuva 3. Ote Etelä-Savon maakuntakaavayhdistelmästä, lähde: www.paikkatietoikkuna.fi.

7. Maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen teemakohtaiset tavoitteet ja tarvittavat selvitykset

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 toiselle vaiheelle on asetettu yleisten tavoitteiden lisäksi teemakohtaisia tavoitteita, jotka maakuntakaavoja tarkistettaessa tulee ratkaista ja joihin tavoitevuoden mennessä tulee pyrkiä. Tarkistamisen tavoitteet on laadittu maakuntakaavan seurantatyön (Seurantaraportti 2016) sekä sidosryhmien kanssa käydyn vuoropuhelun perusteella. Sidosryhmien kanssa on pidetty v. 2018 tulevaisuustyöpajoja, seminaareja kaivos-, liikenne- ja maa-ainestenoton teemoista (2019) sekä keskusteltu tavoitteista kuntien ja viranomaisten kanssa eri tilanteissa.

Tavoitteet sekä tämä osallistumis- ja arviointisuunnitelma käsitellään maakuntahallituksessa elokuussa 2019. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa sekä nähtäville asettamisen aikana saatua palautetta käsitellään hallituksen lisäksi myös maakuntavaltuustossa. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma asetetaan seuraavan kerran nähtäville luonnosvaiheessa. Päivitetty OAS löytyy Pohjois-Savon liiton [www-sivulta](http://www.sivulta).

Teemakohtaiset tavoitteet on koottu tiivistettyinä jokaisen luvun alussa olevaan taulukkoon. Tavoitteet kuvataan luvuissa 7.1 – 7.8.1. Luvussa 7.9 esitellään tarvittavat selvitykset.

7.1 Aluerakenne, asuminen ja elinkeinot

Aluerakenne, asuminen ja elinkeinojen kehittäminen	Tarkistamisen tavoite
Kehittämisperiaatemerkinnot	Tavoitteena kehittämisperiaatteiden selkiyttäminen ja niiden vaikuttavuuden täsmentäminen. Kehittämisperiaatemerkinnoissa otetaan huomioon koko maakunta erilaisine vahvuuksineen ja kehitysnäkömyineen.
Taajamat	Tavoitteena taajamien korostaminen maakunnallisena palveluverkostona. Aluevarausmerkintöjen sijaan käytetään kohdemerkintöjä. YKR-aineistojen mukainen taajamaruudukko osoitetaan pohjakarttamerkintänä/taustamerkintänä. Yleismääräys! Taajamista osoitetaan vain maakunnallisesti merkittävä palveluverkosto. Taajamien erilaiset vahvuudet ja yhteensovittamistarpeet (esim. kulttuuriympäristö, pohjavesialueet, peltoalueet) osoitetaan suunnittelumääräyksissä.
Kylät	Tavoitteena osoittaa kylät ja pienkylät YKR-aineistojen mukaisina ruudukkoina pohjakarttamerkintöinä taustamerkintöinä.
Työpaikka-alueet	Tavoitteena osoittaa asumisen alueista ja taajamista erilliset työpaikka-alueet yleispiirteisinä kohdemerkintöinä. Jos käytetään taajama-aluemerkintää, siihen sisältyvät myös työpaikat. Suunnittelumääräyksessä yhteensovittaminen, esim. työpaikka-alueiden ympäristövaikutukset. Erilliset suuret, ympäristö- ja liikennevaikutuksia omaavat työpaikka-alueet osoitetaan erikseen.
Teollisuus (T, T/kem, Seveso)	Tavoitteena osoittaa seudullisesti, ympäristö- ja liikennevaikutuksiltaan merkittävät ja/tai muuhun maankäyttöön vaikuttavat alueet ja kohteet
Väestö	Väestötavoitteet tarkistetaan. Tilastokeskuksen ennuste + ”haitari” - MDI:n seutukohtaiset ennusteet 3/2019 - Tilastokeskuksen maakunnalliset ennusteet syyskuussa 2019 - Seuraava väestöennuste maakuntasuunnitelmaan noin 2021

7.1.1 Kehittämisperiaatteet

Tavoitteena on lisätä kehittämisperiaattemerkintöjä, jolloin ne osittain korvaavat nykyisten maakuntakaavojen yksityiskohtaisia merkintöjä. Kehittämisperiaatteet lisäävät maakuntakaavan strategisuutta ja yleispiirteisyyttä. Niiden avulla voidaan nostaa esille ja profiloida maakunnan vahvuuksia.

Sidosryhmäneuvotteluissa on käynyt ilmi, että nykyisellään kehittämisperiaattemerkinnät koetaan ohjaavuudeltaan hämäriksi. Laajat merkinnät myös ”unohtuvat” kaavakarttaa läheltä (kuntatasolla) tarkasteltaessa. Epäselviksi koettuja nykyisiä kehittämisperiaattemerkintöjä kehitetään ohjaavaan suuntaan.

Kehittämisperiaattemerkintöjä on tarpeen tehdä tutummaksi erilaisille lukijoille. Konkreettiset väylähankkeet (liikennekäytävät), poikkeuksellisen suuret investoinnit (esim. matkailu) tai ekologisen verkoston kuvaaminen konkreetisoi lukijalle merkintätyypin tarkoituksen.

7.1.2 Taajamat

Tavoitteena on korostaa taajamia maakunnallisena verkostona. Nykyisten kaavojen aluevarausmerkinnöistä pyritään yleispiirteisempään kohdemerkintätapaan. YKR-aineistojen mukainen taajamaruudukko osoitetaan pohjakarttamerkintänä taustalla. Näin meneteltiin jo maakuntakaavan 2040 1. vaiheessa.

Tavoitteena on tapauskohtaisesti ja kaavatyössä muodostettavien periaatteiden perusteella osoittaa osa taajamamerkinnöistä yksinkertaistettuina kohdemerkintöinä ja osa edelleen aluevarausmerkintöinä. Tavoitteena voi olla laajentaa taajamaa osoittavaa aluetta, mikäli tarve tähän tulee aluerakenneselvityksessä esille. Seurantaraaportissa (2016) todetaan, että osassa taajamista yhdyskuntarakenne on kasvanut maakuntakaavan taajamatoimintojen aluetta laajemmaksi. Tämä selittää myös liiton laatimissa seurannoissa maaseutualueelle sijoittuvien työpaikkojen määrän kasvua.

Tavoitteena on taajamamerkintöjen lukumäärän karsiminen vain seudullisesti merkittävään taajamiin. Nykyisiä taajamia tiivistämällä parannetaan palveluita, elinvoimaa ja ympäristön viihtyisyyttä - arjen hyviä kokemuksia. Taajamien erilaiset vahvuudet ja yhteensovittamistarpeet (esim. kulttuuriympäristö) on tavoitteena kirjata suunnittelumääräyksiin.

7.1.3 Kylät

Kyliä kehittäminen yleiskaavoittamalla on edistynyt, mutta ja samanaikaisesti 67 %:ssa kylistä väestömäärä on vähentynyt v. 2010-2017. Kylät ja pienkylät osoitetaan maakuntakaavassa YKR-aineistojen mukaisina ruudukkoina.

Tavoitteena on kyläalueita osoittavien merkintöjen lukumäärän karsiminen vain seudullisesti merkittäviin ja kasvupaineisiin kyliin ja/tai kylien muodostamiin palveluverkostoihin. Kylien maakunnalliset kehittämistarpeet ja erilaisuus pyritään tunnistamaan ja niitä ohjataan suunnittelumääräyksissä. Kylistä ranta- ja mäkikylillä on erilaiset lähtökohdat tiiviiseen mitoittamiseen. Loma-asutus ja sen muuttaminen vakituiseksi asumiseksi tuovat kirkonkyliin elinvoimaa. Kylien viihtyisyys ja elinympäristön laatu on turvattava.

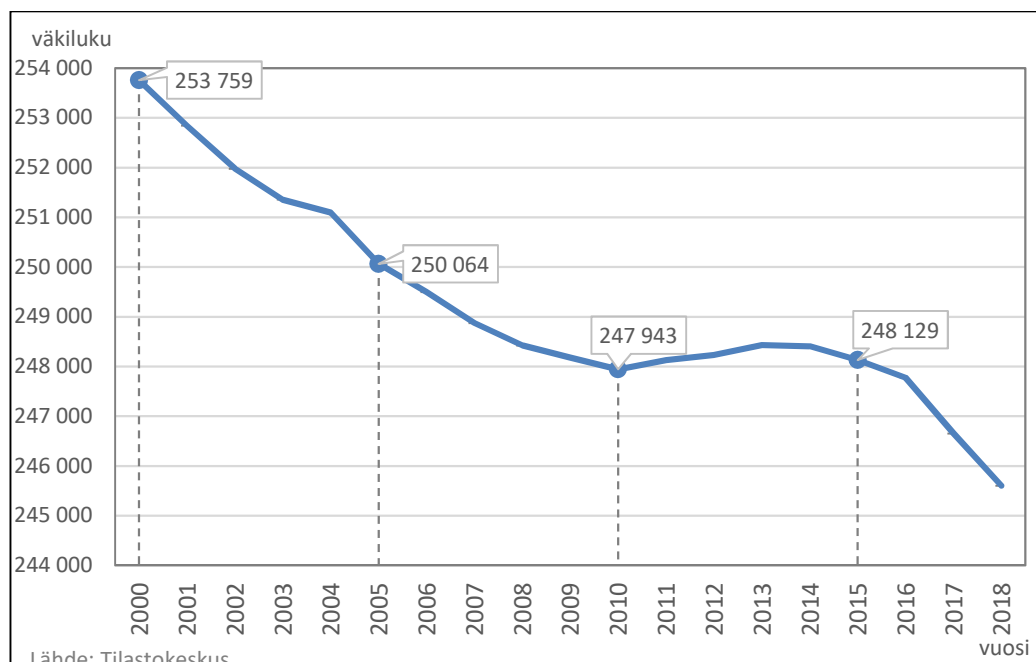
7.1.4 Työpaikka-alueet, teollisuus ja seveso III

Tavoitteena on osoittaa asumisen alueista ja taajamista erilliset, seudullisesti merkittävät työpaikka-alueet omina kohdemerkintöinä. Jos erillisen työpaikka-alueen kohdemerkinnän sijasta käytetään Taajama-alue -merkintään, siihen sisältyvät myös työpaikat. Suunnittelumääräyksessä kiinnitetään huomiota yhteensovittamiseen, esim. työpaikka-alueiden ympäristö- ja liikennevaikutuksiin. Seveso III -direktiivin mukaiset ajantasaiset kohdetiedot saadaan Turvallisuus ja kemikaalivirastolta.

7.1.5 Väestötavoitteet

Pohjois-Savossa oli vuoden 2018 lopussa 245 602 asukasta. Väki väheni vuoden takaisesta -1 051 asukkaalla. Asukasluku kasvoi vain Kuopiossa (+455) ja Siilinjärvellä (+17). Kuopio asukasmäärän prosentuaalinen kasvu oli +0,4 %. Kuopiossa oli vuoden 2018 lopussa 118 664 asukasta ja Siilinjärvellä 21 674. Varkaudessa vuonna 2018 väki väheni 326 asukkaalla ja Varkauden asukasluku oli vuoden lopussa 20 829. Iisalmessa väki väheni 167 asukkaalla ja vuoden lopussa asukkaita oli 21 472.

Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on esitetty väestötavoitteita, joiden mukaan eri maankäyttöluokat on mitoitetu. Pohjois-Savon maakuntakaavassa vuoden 2030 väestötavoite oli 255 000, Pohjois-Savon kaupan maakuntakaavassa 260 000 henkilöä.

Kuva 4. Pohjois-Savon väestönkehitys on viime vuosina ollut laskeva.

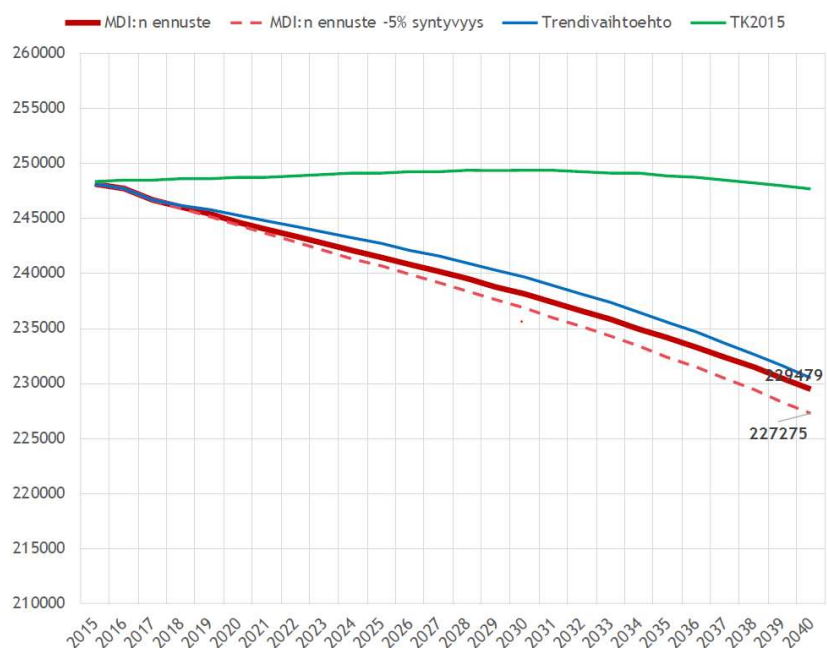
Maakuntakaavan tarkistamisen 2. vaiheessa myös Pohjois-Savon maakunnan väestötavoitteet tarkistetaan. Väestökehityksessä on tapahtunut, ja tapahtumassa, valtakunnallisesti merkittävä käänne. Syntyvyys on dramaattisesti viime vuosina laskenut 1800-luvun määrän tasolle. Vain Uudellamaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja vähäisessä määrin Keskipohjanmaalla ja Ahvenanmaalla syntyneiden määrä ylittää kuolleiden määrän. Uudellamaalla tämä perustuu maahanmuuttoon. Samaan aikaan muuttoliike keskittyy pk-seudulle sekä Tampereen ja Turun alueille. Alentuneen syntyvyyden vuoksi koko maan odotettu väestönlisäys vuosina 2017-2040 jääkin vuoden 2018 Tilastokeskuksen ennusteissa vain 1,6 %:iin verrattuna vielä vuonna 2015 ennustetusta 5,9 prosentista.

Sidosryhmäneuvotteluissa on nostettu esille tarve ottaa maakunnan erilaiset, väestöltään vähenevät ja kasvavat, alueet huomioon sekä tuoda väestötavoitteeseen realismia. Myös maakuntakaavan tasolla on pohdittava, kuinka uusia työpaikkoja luodaan maakuntaan. Kuinka saada nuoret pysymään paikkakunnalla tai palaamaan takaisin? Väestöennusteen ohella tarkistetaan myös asuntojen hintakehitystä.

MDI:n vuoden 2019 keväällä julkaisemat väestöennusteet osoittivat voimakasta väestön vähenemistä Pohjois-Savossa (ks. kuva alla). MDI:n ennusteen mukaan 12 suomalaiskaupunkia kasvaa ajanjakson 2018-2040 välisenä aikana. Väestönkasvu on suurinta pääkaupunkiseudulla (>20 %). Pääkaupunkiseudun ulkopuolella suurista kaupungeista kasvu on vahvaa Tampereella ja Turussa sekä maltillisemmin Oulussa ja Jyväskylässä. Muista kaupungeista kasvu on vahvinta Porvoossa ja Seinäjoella. Lisäksi maltillisella kasvu-uralla ovat Kuopio, Rovaniemi ja Kokkola 2030-luvulle saakka. MDI:n ennuste tulee toteutumaan, mikäli nykyinen väestötrendi jatkuu, eikä maakunnan vetovoimaa saada tavoitteiden mukaisesti kohennettua.

Pohjois-Savon ennuste

- MDI:n ennusteen mukaan Pohjois-Savon väestö vähenee vuosien 2017-2040 aikana:
-17 174 asukkaalla
-7,0 prosentilla
- Ennusteen perusteella Pohjois-Savon maakunnassa asuu yhteensä **229 479 asukasta** vuonna 2040.
- Trendivaihtoehdossa Pohjois-Savon väkiluku vähenee 6,5 prosentilla.
- Pohjois-Savon väestö vähenee **2 203 henkilöä** enemmän matalamman syntyvyyden skenaariossa verrattuna perusvaihtoehtoon. Suhteellinen kasvu jää **0,9 prosenttia** heikommaksi.

Kuva 5. Ote MDI:n laatimasta Maakuntakeskusten väestöennuste 2018-2040:sta (2019).

”Pohjois-Savon väestö on laskenut voimakkaasti vuodesta 2014 lähtien, ja vuosina 2017 ja 2018 Pohjois-Savon väkiluku väheni yli 1 000 asukkaalla. Kuopio on kasvanut jokaisena vuonna 2010-luvulla, mutta kasvuvauhti on alentunut vuoden 2014 jälkeen. Heikentynyt väestökehitys 2010-luvulla heijastuu MDI:n väestöennusteseen, joka jää huomattavasti heikommaksi kuin Tilastokeskuksen vuoden 2015 ennuste, joka perustui 2010-luvun alun väestökehitykseen. Heikentyneelle väestökehitykselle on kaksi keskeistä syytä:

- 1) syntyvyys on laskenut Pohjois-Savossa muun maan tavoin voimakkaasti ja*
- 2) Pohjois-Savon ja Kuopion muuttovetovoima on heikentynyt 2010-luvun aikana.*

MDI:n ennusteen mukaan Pohjois-Savon väkiluku laskee 6,8 prosentilla vuosien 2018-2040 aikana. Kuopion työssäkäyntialueen väkiluku laskee taas 2 prosentilla. Kuopion kaupungin väkiluku kasvaa 2,3 %, kasvu sijoittuu kuitenkin lähes kokonaan 2020-luvulle, ja 2030 luvulla myös Kuopion väestökehitys uhkaa kääntyä negatiiviseksi. Pohjois-Savon väestö tulee painottumaan MDI:n ennusteen mukaan entistä vahvemmin Kuopioon ja Siilinjärven alueelle. Kuopion väkiluku kasvaa maltillisesti, ja Kuopion sisemmän työssäkäyntialueen väkiluku laskee kohtuullisen maltillisesti. Kuopion ulommalla työssäkäyntialueella väkiluku laskee taas erittäin voimakkaasti, ja vastaa käytännössä Kuopion työssäkäyntialueen ulkopuolisen maakunnan kehitystä. Keskittyvän väestön kehityksen johdosta etenkin Kuopion demografinen asema vahvistuu vuosien 2018-2040 aikana verrattuna muuhun maakuntaan. Merkittävä osa tästä kasvusta tapahtuu suoraan muun maakunnan kustannuksella, sillä Kuopio saa merkittäviä muuttovoittoja muusta maakunnasta ennustejakson aikana.”¹

Tilastokeskuksen maakunnalliset ennusteet julkaistaan syksyllä 2019 ja ne tulevat ennustamaan Pohjois-Savolle edellistä ennustetta alempaa väestömäärää. Seuraava väestötavoite laaditaan maakuntasuunnitelmaan kevätkaudella 2021. Sen tulee olla yhdenmukainen maakuntakaavan väestötavoitteen kanssa ja siksi asia vaatii jo tässä vaiheessa tiivistä yhteistyötä. Muuttuneen kansallisen väestökehityksen ja Kuopion kasvun hidastumisen vuoksi myös maakunnan nykyistä väestötavoitetta joudutaan laskemaan.

7.2 Liikenne

Tavoitteina on tie-, rata- ja vesiväyläverkostojen osalta tarkistaa voimassa olevien maakuntakaavojen varausten ja kehittämismerkintöjen ajanmukaisuus sekä yleisesti merkintöjen määrän karsiminen esim. jättämällä osoittamatta paikallisesti merkittäviä väyliä. On pohdittu, voidaanko pelkistetty tie-, rata- vesiväyläverkosto esittää pohjakarttamerkintöinä, jolloin kaavassa osoitetaan vain tunnistetut kehittämis- ja muutostarpeet, mutta tämä ei ympäristöministeriön kanssa käydyn neuvottelun perusteella ole suoraan mahdollista.

¹ MDI:n laatima Maakuntakeskusten väestöennuste 2018-2040. Lähde; http://www.mdi.fi/content/uploads/2019/05/C23_vaestoennuste.pdf

Liikenteen tavoitteissa korostuu kestävä, ilmastoystävällinen ja hiilineutraali liikkuminen: Jatkosakin kaksoisraiteeseen varautuminen on tärkeää paitsi nopean kaukoliikenteen, toimivan tavaraliikenteen, ilmastonmuutoksen torjumisen, myös lähiliikenteen kehittämisen näkökulmista.

Joukkoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tavoitteet esitetään maakuntakaavassa kehittämisperiaatteina yhdyskuntarakenteeseen liittyen, koska kevyen liikenteen asiat ensisijaisesti liittyvät taajamien sisäiseen kehittämiseen ja ovat kuntien sisäisiä asioita. Tavoitteena on kulkumuodosta riippumatta kestävä liikennejärjestelmän kehittäminen mm. aluerakenteen eheyttä edistämällä.

Maakunnallisen liikennejärjestelmäsunnittelun ja maakuntakaavan kesken tehdään tiiviisti yhteistyötä. Liikennejärjestelmäsunnitelma kuvailee liikennejärjestelmän tavoitteet ja toimenpiteet seikkaperäisesti ja laajasti. Maakuntakaavassa samaa ei ole tarpeen toistaa, vaan kaavassa osoitetaan liikennejärjestelmän kehittämisen kannalta tarpeelliset aluevaraukset, kehittämisperiaatteet ja suunnittelumääräykset.

Liikenne	Tarkistamisen tavoite
Tie- ja rataverkosto	Merkintöjen määrän karsiminen seudullisesti merkittäviin väyliin (yhdystieverkosto / tieverkosto vähintään pohjakarttamerkintöinä) ja kehittämistarpeiden ajanmukaisuuden arviointi. - Tavoitteena on tarkastella voimassa olevien maakuntakaavojen liikenteen kehittämistarpeiden ajanmukaisuus (esim. VT9 Vaajasalo-yhteys sekä muut VT9:n kehittämismerkinnät) - Elinkeinoelämän pitkän aikavälin liikennetarpeita kartoittavia selvityksiä seurataan Liikenteen ilmastoystävällinen kehittäminen; hiiletön liikenne, joukkoliikenne + joukkoliikenteen kevyt terminaaliverkosto (suunnittelumääräys), kevytliikenne, liityntäpysäköinti - Joukkoliikenteen sekä kävelyn ja pyöräilyn edistäminen esitetään suunnittelumääräyksissä ja yhdyskuntarakenteen kehittämisperiaattemerkinnässä. Tämä voi sisältää mm. henkilöliikenteen solmukohtien verkoston kehittämistä. - Tavoitteena kulkumuotoriippumattomasti kestävä liikennejärjestelmän kehittäminen mm. eheyttämällä aluerakennetta.
Vesiväylät, satamat, uiton toimipaikat	Merkintöjen karsiminen maakunnallisesti merkittäviin ja yleispiirteistämisen. Osoitetaan vain osa väylistä, esim. syväväylät. Vesimatkailussa ja virkistyksessä verkostot ja ylikunnallisuus korostuvat.
Lentoliikenne ja harrasteilmailu	Finavia ja Puolustusvoimat laativat meluvaikutuksia koskevan päivityksen Kuopion lentoasemalta ja se otetaan huomioon. Harrasteilmailupaikoista Rautavaara on valtakunnallisesti merkittävä lentokeskus (myös Puolustusvoimien tarpeista). Muiden harrasteilmailupaikkojen osalta osoitetaan ylikunnallista merkitystä omaavat lentopaikat (Kiuruvesi, Iisalmi, Joroinen).
Terminaalit	Tavoitteena on tarkentaa ja täydentää PSMK2040 1. vaiheessa osoitettuja rata- ja tiekuljetusten terminaalialueita, esim. Lapinlahti/Alapitkä. Terminaaleja voidaan tutkia myös suunnittelumääräyksissä osana taajamia ja työpaikka-alueita.

7.2.1 Tie- ja rataverkosto

Tavoitteena on arvioida voimassa olevan maakuntakaavan liikenteen kehittämistarpeet ja niiden ajanmukaisuus. Näistä yksi mielenkiintoa herättävimmistä on vt9:n kehittämiseen liittyvä Vaajasalon tunneli- ja siltayhteys, josta on saatu valtion tieviranomaisen näkemys. Aiheesta on neuvoteltu myös Kuopion kaupungin kanssa². Vaajasalon linjaus lyhentäisi Joensuun ja Koillis-Savon yhteyksiä Kuopioon n. 10 km:llä sekä Vehmersalmen noin 20 km:llä.

Aluekehityksen näkökulmasta liikenteessä korostuu elinkeinoelämän tarpeet ja alueellinen saavutettavuus. Saavutettavuudessa tavoitteena on niin maakunnan ulkoisen saavutettavuuden parantaminen kuin sisäisen saavutettavuuden kehittyminen (työssäkäyntialueet, työvoiman saatavuus/liikkuvuus sekä yksittäiset yhteydet esim. lentoasemat, Tahko). Elinkeinoelämän liikennetarpeissa korostuvat metsä-, elintarvike- ja kaivosteollisuus. Kaavatyössä seurataan mm. Finnpulpiin liittyviä päätöksiä sekä Yaran pitkän aikavälin (v. 2035 jälkeen) suunnitelmien liikenteellisiä vaikutuksia.

Rataverkoston kehittämisessä pitkän aikavälin tavoitteena on matka-aikojen lyhentäminen Helsinkiin ja tavaraliikenteen sujuvuuden varmistaminen. Tähän pyritään mm. kaksisraideosuuksien lisäämisellä. Raideliikenteessä tutkitaan lähiaikoina seudullista joukkoliikenteen mahdollisuutta ja mitä se edellyttäisi pysähdyspaikkojen läheisyydessä alueidenkäytön suunnittelulta.

7.2.2 Terminaalit

Suunnitteilla olevien biotuotetehtaiden vuoksi puun kysyntä on voimakkaasti kasvussa. Puunjalostus ja biojalostus ovat myös maakuntaohjelman mukaisia Pohjois-Savon taloutta uudistavia innovaatiokärkiä. Puun käytön lisääntyminen luo paineita logistiselle sujuvuudelle ja keskitettyjen, suurempien puutermiinalien merkitys puun kuljetusketjussa kasvaa. Maakuntakaavassa on siten tarpeen osoittaa alueita, jotka sopivat aines- ja energiapuun välivarastointi- ja terminaalialueiksi.

Tavoitteena on tarkentaa ja täydentää Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 1. vaiheessa osoitettuja rata- ja tiekuljetusten (HCT) terminaalialueita, esim. Lapinlahti, Alapitkä. Teeman ohjauskeinoja voidaan tutkia myös suunnittelumääräyksissä (taajamat, työpaikka-alueet). Tarkastellaan kaikkien liikennemuotojen kuljetusketjujen tarpeita ja yhteensovittamista, myös vesikuljetusten ketjua.

² Kuopio varautuu ylipitkällä aikavälillä Vaajasalon maankäytön suunnitteluun, eikä maakuntakaavan liikenneyhteysva-
rauksesta pitäisi luopua. Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikennevastuualue (yhteistyössä Väyläviraston ja Traficom-
in kanssa) on laatinut Vaajasalon liikenneyhteyteen liittyen muistion (16.4.2019 ”Valtatie 9 Pohjois-Savon maakuntaka-
vassa” ja muistion täydennyksen 18.7.2019 selvityksineen), jonka johtopäätöksenä valtion liikenneviranomaisen mielestä
Vaajasalon yhteys ei ole pitkämatkaisen liikenteen näkökulmasta välttämätön, koska Kallansillat ja Jännevirran sillat ovat
valmistuneet. Muiden maakuntakaavassa esitettyjen vt9:n kehittämistarpeiden osalta Riistaveden ja Tuusniemen uudet
linjavaraukset on tarpeen säilyttää. Paakkilan kohdalla linjauksen muutos on käynyt tarpeettomaksi.

7.2.3 Vesiväylät, satamat, uiton toimipaikat

Tavoitteena on väylä-, satama- ja uittopaikkamerkintöjen karsiminen maakunnallisesti merkittäviin. Vesiväyliä osalta maakuntakaavassa osoitetaan vain syväväylät, maankäytön yhteensovittamisen sekä virkistys- ja matkailun kannalta merkittävimmät yli- ja maakunnalliset väyläverkostot. Lisäksi tavoitteena on osoittaa maakunnallisesti merkittävän uiton ja proomulastauspaikkojen verkosto.

Uiton pudotuspaikoilla voi olla merkitystä, vaikka ne eivät sijoittuisi syväväyliä varrelle. Esim. Iisalmen Peltosalmelta on runsasta ja maakunnallisesti merkittävää uittotoimintaa, vaikkei syväväylää ole. Uiton pudotuspaikat toimivat myös puskurivarastoina ja saarihakuiden kuljetuspaikkoina. Tähän asti toimijat ovat olleet haluttomia purkamaan uittosääntöä alueilta. Riittävä etäisyys asutukseen tulisi turvata, jotta käyttöä on mahdollista jatkaa. Uiton edellytysten turvaaminen on perusteltua myös ilmastonäkökulmasta.

7.2.4 Lentoliikenne, harrasteilmailu

Pohjois-Savon maakunnassa säännöllistä henkilöliikennettä on vain Kuopion kentällä Siilinjärven Rissalassa. Kuopion lentokenttä yhteistoimintakenttä Puolustusvoimien kanssa. Tavoitteena on ottaa huomioon Kuopion lentoaseman meluvaikutusten 2020-luvulla valmistuvat selvitykset. Mikäli ne eivät ehdi valmistua kaavan etenemiseen nähden, päivittää toimija meluvaikutukset maakuntakaavaa varten erikseen. Finavia ja puolustusvoimat ovat selvityksissä osallisena. Keskeisiä muutoksia tuovat uudet hävittäjähankinnat ja niiden vaikutukset.

Harrasteilmailun osalta maakuntakaavassa osoitetaan lentokeskukset ja lentopaikat, joilla on valtakunnallista tai ylikunnallista merkitystä (Rautavaara, Iisalmi, Kiuruvesi ja Joroinen).

Kuva 6. Varkauden lentopaikka Joroisissa.

7.3 Kulttuuriympäristö

Kulttuuriympäristöön kuuluvat arkeologisen ja rakennetun kulttuuriperinnön lisäksi maisema-alueet sekä maatalouselinkeinoihin liittyvät perinnebiotoopit. Maakuntakaavassa on tavoitteena edistää kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Kulttuuriympäristön hyödyntämismahdollisuudet mm. matkailussa tuodaan esille.

Kulttuuriympäristö	Tarkistamisen tavoite
Arkeologinen kulttuuriperintö, ent. muinaismuistot	Merkintälogiikan tarkistaminen. Yleismääräys/suunnittelumääräys koko Pohjois-Savossa maankäytön ja yhteensovitustarpeen mukaan (rakentaminen, maa-ainestenotto jne). Arkeologista inventointitarvetta on erityisesti syrjäseuduilla ja metsävaltaisilla alueilla Pohjois-Savossa. Inventointitarpeesta annetaan yleismääräys. Museovirasto on käynnistänyt v. 2019 alussa valtakunnallisesti merkittävän arkeologisen kulttuuriperinnön arvottamishankkeen (VARK). Pohjois-Savon VARK-kohteet otetaan huomioon maakuntakaavassa.
Perinnebiotoopit	Merkintälogiikan tarkistaminen, kohteet pienialaisia. ELY päivittää perinnebiotooppien tilaa 2019-2021. SYKE:n uusi uhanalaisuusluokitus osoittaa perinnebiotooppien olevan erityisen vaarantuneita.
Rakennettu kulttuuriympäristö	Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävät kohteet osoitetaan. Modernin aikakauden (1960-1990-luku) kohteet lisätään.
Maisema-alueet	Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet osoitetaan. Rajausten tarkistaminen maisema-alueiden päivityksen (FCG Oy 2018) pohjalta. Valtakunnallisesti merkittävistä maisema-alueista tarvitaan valtioneuvoston päätös tämän kaavatyon aikana.

7.3.1 Arkeologinen kulttuuriperintö

Arkeologisen kulttuuriperinnön inventointien kattavuudessa on museoviranomaisen mukaan alueellisia eroja Pohjois-Savossa. Syrjäseudut ja metsävaltaiset alueet ovat jääneet paitsioon. Museovirasto esitti maakuntakaavan 2040 1. vaiheessa harkittavaksi teemainventointeja esimerkiksi kohteista, jotka kertovat Pohjois-Savosta rajaseutuna (esim. Pähkinäsaaren ja Täyssinän rauhojen maastossa näkyvät merkit, rajakivet), savolaisen kaskiviljelyn arkeologisesta kulttuuriperinnöstä sekä maakunnan itäosiin painottuvasta raudan valmistuksesta ja ruukkitoiminnasta.

Maakuntakaavassa tarkistetaan yleismääräys ja suunnittelumääräykset sellaisten maankäyttömuotojen tai aluevarausten laajentumisien kohdalla, joissa on yhteensovitustarvetta arkeologisen kulttuuriperinnön kanssa. Inventointitarve määritellään maankäyttötarpeen ja yhteensovitustarpeen mukaan (esim. rakentaminen, maa-ainestenotto). Katetaan inventointiin ei näin ollen ole tarvetta maakuntakaavan johdosta. Nykyisissä maakuntakaavoissa arkeologiset kohteet ovat olleet informatiivisina merkintöinä. Maakuntakaavassa olisi mahdollista osoittaa arkeologisen kulttuuriperinnön alueet osana kulttuuriympäristön vetovoima-alueita, kuten esim. Keski-Suomen maakuntakaavassa on tehty. Tämä edellyttäisi laajaa paikkatietotarkastelua, jonka Keski-Suomessa teki Keski-Suomen Museo.³

³ Voimassa olevassa kaavassa arkeologisilla kohteilla on id-numerot, joten kohteen nimi ja luonne löytyvät kuntakohtaisesta alueluettelosta.

Museovirastossa on käynnistynyt valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden arvottaminen. Kolmivuotisessa hankkeessa määritellään manner-Suomen merkittävimmät arkeologiset kohteet. Hanke valmistuu kesällä 2021. Hankkeen tavoitteena on luettelo, jonka valtioneuvosto voi hyväksyä maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi. VARK-kohteet tulee huomioida yhtenä alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana eli ne osoitetaan aikanaan maakuntakaavoissa.

7.3.2 Perinnebiotoopit

Perinnebiotoopit ovat Suomen Ympäristökeskuksen uusimman uhanalaisuusluokituksen mukaan käyneet yhä uhanalaisemmiksi perinteisten maankäyttötapojen, kuten niiton, laidunnuksen ja lehdestyksen harvinaistuessa. Pohjois-Savon ELY-keskus päivittää alueen perinnebiotooppien tilan ja uhanalaisuuden päivitysselvityksellä vuosina 2019-2021. Luonnon monimuotoisuuden kannalta perinnebiotooppien säilymisen turvaaminen on maakuntakaavan tavoitteena.

7.3.3 Maisema-alueet

Tavoitteena on päivittää valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet tulevan Valtioneuvoston päätöksen perusteella. Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet osoitetaan maakunnan liitossa laaditun päivitysselvityksen (2018) ja siitä saadun palautteen perusteella.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja osa maakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuuriympäristöistä ja -maisemista olivat nähtävillä maakuntakaavan tarkistamisen 1. vaiheen luonnoksessa 7.11. – 15.12.2017. Maisemat ja kulttuuriympäristöt siirrettiin käsiteltäväksi maakuntakaavan tarkistamisen 2. vaiheeseen yhdessä arkeologisen kulttuuriperinnön ja perinnebiotooppien kanssa. 1. vaiheen luonnoksen palaute huomioidaan myös 2. vaiheen valmistelussa.

7.3.4 Rakennettu kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden nykytilanne tarkistetaan ja modernin aikakauden (1950/1960-1990-luku) kohteet selvitetään maakunnan laajuisesti pääasiassa kuntien omien kaavainventointien pohjalta. Maakunnallisesti merkittävän modernin aikakauden rakennetun kulttuuriympäristön arvottaminen tehdään asiantuntijatyönä v. 2019-2020.

Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien maisema-alueiden ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteiden MA-, SR-, ma- ja sr-kohteiden vaihtoehtoisina merkintätapoina maakuntakaavassa ovat tulevaisuudessa digitaalinen tietomallipohja, erillinen teemakartta ja nykyinen tapa osoittaa taajamien tarkat kohteet ja alueet ”Merkinnät ja määräykset” -asiakirjan liitekarttoina. Toisaalta on mahdollista osoittaa kulttuuriympäristöä myös vyöhykemäisinä vetovoima-alueina, kuten esim. Keski-Suomen maakuntakaavassa on tehty.

Päivitettyt maisemakokonaisuudet ja modernin ajan rakennettu kulttuuriympäristöaineisto julkaistaan sähköisesti, selailtavalla Mapgets-alustalla, eikä painettua julkaisua enää koota.

7.4 Virkistys

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa virkistykseen liittyvien teemojen tavoitteet jätetään vielä avoimiksi. Teeman tavoitteista pyydetään palautetta nähtävillä oloaikana. Palautetta kaivataan erityisesti merkittävimmistä virkistysreiteistä ja liikkumismuodoista.

Virkistys	Tarkistamisen tavoite
Virkistysalueet ja -reitit	Tavoitteena osoittaa <i>matkailun</i> kannalta maakunnallisesti tärkeimmät reitit. Merkittävyys määritellään maakunnan ulkopuolisten yhteyksien tai esim. matkailukohteiden ja niiden välisien reittitarpeiden perusteella. Virkistysalueiden verkostot, kytkös myös luonnonsuojelualueisiin, kansallispuistoihin jne. Tavoite jätetään avoimeksi: palaute työn edetessä.
Metsätalousalueet, joilla ulkoilun ohjaustarvetta MU. Retkeily	Merkintöjä karsitaan (seudullinen raja). MU-alueita on yleiskaavoitettu, joten toteutuneisuuden tarkastelu tarpeen. Pohditaan, sisältyykö suunnittelumääräykseen eri maankäyttömuotojen ohjaus? Retkeilyalueiden verkostot, kytkös luonnonsuojelualueisiin, kansallispuistoihin jne.
Matkailu (sis. virkistyskalastuksen)	Yhteys maakunnan matkailustrategiaan ja kehittämisperiaate-merkintöihin. Merkintöjä karsitaan. Osoitetaan matkailukeskukset kuten Tahko, Lohimaa, Metsäkartano, Runni, Puijo, Kasurila. Muut esim. Rautalampi (kulttuuriymp.), vesimatkailu ja Kuopion kansallinen kaupunkipuisto. Matkailuseminaari tuo tähän uutta tietoa. Onko syytä pohtia luonto-ohjelmapalvelujen verkostoa?
Kalanviljely	Merkintöjen karsinta on tarpeen, koko maakunnan alueelta näitä ei ole aiemmin osoitettu. Suurimmat, ympäristövaikutuksia aiheuttavat merkitään.
Hiljaiset alueet	Hiljaiset alueet ovat tärkeitä esim. kytkeytyessään kansallispuistoihin. Palautetta OAS:sta saatiin sekä puolesta, että vastaan.

7.4.1 Virkistysalueet ja -reitit

Virkistysreittien kohdalla on tavoitteena ratkaista esim. moottorikelkkareittien merkintäperiaate - riittääkö moottorikelkkareiteille yhteystarvemerkinä, osoitetaanko vain tärkeimmät reitit vai poistetaanko merkinnät maakuntakaavasta kokonaan? Reittien tärkeys voi määräytyä maakunnan ulkopuolisten yhteyksien tai esim. matkailukohteiden ja niiden välisien reittitarpeiden perusteella.

Ilmastönäkökulma on mukana myös virkistysteemassa, jolloin moottorikelkkailunkin osalta tarkastellaan hiilineutraalin liikkumisen tavoitetta. Virkistysalueiden verkostot ovat merkittäviä paitsi matkailun kannalta myös eri lajien ja luontotyyppien suojelutyössä. Virkistysalueet kytkeytyvät luonnonsuojelualueisiin ja kansallispuistoihin. Tässä osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa teema jätetään tavoitteiden osalta vielä auki. Pyydetään palautetta merkittävimmistä virkistysreiteistä ja liikkumismuodoista.

7.4.2 Metsätalousalueet, joilla ulkoilun ohjaustarvetta, retkeilyreitit ja -alueet

Tavoitteena on määritellä seudullisuuden raja ja karsia merkintöjä. MU-alueita kunnissa runsaasti yleiskaavoitettu. Yleiskaavojen ja maakuntakaavojen toteutuneisuuden tarkastelu on tarpeen. Onko esim. Kuopion seudulla muita merkittäviä virkistys- ja retkeilyalueita kuin Tahko, jotka voidaan osoittaa matkailun kohdemerkinnällä ja sisältykö suunnittelumääräykseen eri maankäyttömuotojen ohjaus? Teemaan sisältyvien eri merkintöjen tarpeellisuutta pohditaan.

7.4.3 Matkailu

Sidosryhmäneuvotteluissa on tullut ilmi, että matkailun kehittämisperiaatemarkinnan ohjausvaikutus ja sisältö on jäänyt hämäräksi. Maakuntakaavassa huomioon otettavilla matkailun merkinnöillä tulee olla jatkossa vahva yhteys maakunnan matkailustrategiaan. Matkailuun liittyvät merkinnät ovat tyypillisesti kehittämisperiaatemarkintöjä. Tavoitteena on seudullisen rajan nostaminen ja merkintöjen määrän karsiminen. Osa maakuntakaavan mukaisista matkailualueista (RM) on muuttumassa vapaa-ajan asumisen alueiksi (RA). Matkailussakin – erityisesti luontomatkailussa - verkosto tukee pieniäkin paikallisia yrityksiä, vaikka ne eivät maakuntakaavakartalle pääse.

7.4.4 Virkistyskalastus

Voimassa olevassa maakuntakaavoissa on osoitettu 15 luonnonravintolammikkoa (er) sekä 8 kalanviljelylaitosta (e2). Ajantasaisuustarkastelussa (Seurantaraaportti 2016) on todettu osan toiminnosta päättyneen. Elinkeinojen tasapuolisen huomioon ottamisen, maakuntakaavan yleispiirteistämisen ja maakunnallisen tason noston myötä, merkintöjen karsinta on tarpeen.

7.4.5 Hiljaiset alueet

Maakuntakaavoissa on osoitettu 11 hiljaista aluetta paikkatietoanalyysin perusteella luontaisesti hiljaisille ja syrjäisille alueille, joilla voi olla esim. kansallispuistostatus, Natura-alueita tai muita virkistykseen liittyviä arvoja. Sidosryhmäkeskusteluissa on poh-

dittu, onko hiljaisia alueita yhä tarve osoittaa. Hiljaisilla alueilla sijaitsevat kunnat näkevät merkinnät tärkeinä. Merkintää voi kehittää myös *luonnonrauha-alueina*. Teeman tärkeydestä saatiin osallistumis- ja arviointisuunnitelman kuulemisvaiheessa niin puoltavaa kuin kyseenalaistavaa palautetta.

7.5 Luonnonsuojelu ja luonnonvarat

Tavoitteena maakuntakaavan 2040, 2. vaiheessa on luonnonmonimuotoisuuden edistäminen ja luonnonvarojen kestävä käyttö. Luonnon monimuotoisuuden kato on maailmanlaajuinen ilmiö, vaikka ratkaisut sen torjumiseksi ovat paikallisia. Maankäytön tehostuminen ja elinympäristöjen häviäminen ovat merkittävimmät lajien ja luontotyyppien uhanalaisuutta aiheuttavat tekijät. Biodiversiteettikadon ennustetaan kiihtyvän ilmastomuutoksen seurauksena. Edetessään ne horjuttavat taloutta ja heikentävät ihmisten elinmahdollisuuksia.

Luonnonsuojelu ja luonnonvarat	Tarkistamisen tavoite
Luonnonsuojelu	Arvioidaan maakunnan luonnonsuojeluverkoston kattavuus ja edustavuus (Pohjois-Savon ELY-keskus). Puutteet tuodaan esille maakuntakaavavaroissa. Maakuntakaavassakin luonnon monimuotoisuuskadon estämiseksi tavoite on esimerkiksi edustavan ja kytkeytyneen suojeluverkoston luominen. Uhanalaisia luontotyyppisiä suojellaan. Uusia selvityksiä, mm. kivikot, hyödynnetään merkittävien luontotyyppien osoittamisessa.
Pohjavesialueet	Tavoitteena on turvata pohjavesien puhtaus ja osoittaa toimenpiteet maakunnallisesti merkittävän vesihuollon kehittämiseksi sekä yhteensovittaa muiden teemojen kanssa. Suunnittelumääräyksen sisältö on keskeinen.
Maa-ainestenottoalueet	Rakennusteollisuuden, tie- ja rataverkoston kehittämisen ja kasvavien kaupunkiseutujen tarpeet, soravarantojen riittävyyden turvaaminen – seurataan toimijoiden selvitystuloksia pohjavedenpinnanalaisesta maa-ainestenotosta. Yhteensovittamistarve muun maankäytön, geologisesti merkittävien alueiden ja pohjavesialueiden kanssa. Selvitystarve (Liiton eHarava -kysely maa-ainesten tarpeesta vuoteen 2040, 4-5/2019). Tavoitteena on myös edistää kivimateriaalien entistä tehokkaampaa kierrättämistä.
Kallio, harju ja moreenialueet	Merkintälogiikan tarkistaminen, yhteensovittamistarve. Mm. TUURA-selvityksen hyödyntäminen.
Kaivosalueet, malmipotentialit alueet	Maakunnan elinvoiman, kaivosteollisuuden tarpeiden ja muun maankäytön yhteensovittaminen. Yara:n selvitysalueen (se) velvoite: <i>riittävä etäisyys määriteltävä taajamatoimintojen ja kaivos-/tehdastoimintojen väliin uusien selvitysten perusteella</i> . Lisäksi kuvataan luonnosvaiheessa vaihtoehtoja Yaralle (toiminnan jatkuminen vuoteen 2035 saakka ja sen jälkeen). Maakunnan nykyiset malmipotentialit alueet eivät ole vielä toteutuneet (tutkimustoimintaa ollut). Selvitysyhteistyö GTK:n kanssa; laajemmat vyöhykkeet?
Turvetuotanto	Tutkitaan, millaista maakuntatasoista suunnittelua tarvitaan huoltovarmuuden ja turpeen muun kuin energiakäytön mahdollistamiseksi. Varmistetaan nykyisten voimalaitosten minimitarve. Harkinnassa vaihtoehto, jossa valuma-alueille asetetaan vedenlaatutavoitteet.

7.5.1 Luonnonsuojelualueet

Tavoitteena maakuntakaavan tarkistamisessa on Pohjois-Savon suojelualueverkoston edustavuuden ja kattavuuden puutteiden tutkiminen ja korjaaminen. Valmisteluvaiheessa käydään läpi yhteistyössä ELY-keskuksen asiantuntijoiden kanssa voimassa olevien maakuntakaavojen kirjava, eri lähteistä ja eri aikoina määriteltujen luonnonsuojelualueiden kokonaisuus, tarkistetaan varausten ajantasaisuus, ja esitetään maakuntakaavasta poistettavaksi esimerkiksi sellaiset kohteet, joiden suojeluarvot ovat heikentyneet tai suojeluperusteet hävinneet.

Kuten muissakin teemoissa, pohditaan luonnonsuojelukohteiden ja alueiden kohdallakin merkintöjen karsimista ja yleispiirteistämistä. Maakunnan luonnonsuojelualueverkosto koostuu useista sadoista yksittäisistä kohteista. Sidosryhmäneuvottelussa ja ympäristöministeriön kanssa käydyissä neuvotteluissa luonnonsuojelumerkintöjen laajaa karsintaa on pidetty radikaalina. Nykytilan tulee näkyä maakuntakaavassa, jotta kaavan vaikutuksia voidaan arvioida luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Luonnonsuojelualueiden verkostoja ja alueellista jakautumista pohditaan yhteistyössä ELY-keskuksen asiantuntijoiden kanssa hyödyntäen mm. Metso Zonation -ohjelmaa⁴. Maakuntakaavojen luonnonsuojelualuevarauksista puuttuu mm. lehtokohteita. Uhanalaisia luontotyypppejä tunnistetaan ja pyritään osoittamaan maakuntakaavassa. Maakuntakaavan tarkistamisen yhteydessä harkitaan yksityismaalla olevien soidensuojelun täydennysehdotusten osoittamista (vrt. Pohjois-Pohjanmaa maakuntakaava ja Hallitusohjelma 2019).

Maakuntakaavassa voidaan osoittaa luonnonsuojelualueiden verkostoja, millä on yhteyttä esim. kansainväliseen matkailuun.

7.5.2 Pohjavesialueet

Tavoitteena on turvata pohjavesien puhtaus ja osoittaa toimenpiteet maakunnallisesti merkittävän vesihuollon kehittämiseksi sekä yhteensovittaa pohjavesialueita muiden teemojen kanssa. Tavoitteena on selkeät ja ohjaavat suunnittelumääräykset, joiden sisältö toimintatapojen kuvaamisessa on keskeinen.

Sidosryhmäneuvotteluissa on käynyt ilmi, että E-luokka (pohjavedestä riippuvaiset ekosysteemit) tulisi näkyä maakuntakaavan pohjavesialueissa. Pohjavesien uusi luokitus käsittää 1-, 2-, 1E-, 2E- ja E-pohjavesialueluokat. Pohjois-Savon ELY-keskus on päivittänyt pohjavesialueiden rajaukset ja luokitukset 2019. Siilinjärven osalta rajauksen päivitys on kesken.

7.5.3 Arvokkaat kallio- harju- ja moreenialueet

Tavoitteena on merkintöjen tarkistaminen sekä yhteensovittamistarpeen tunnistaminen alueen muun maankäytön kanssa. Maakunnan erityispiirteet tuodaan esille. Alueet

⁴ Ohjelma laskee mihin monimuotoisimmat kohteet todennäköisesti sijoittuvat. Tunnettuja vähäisen suojeluasteen seutuja tarkastellaan erikseen esim. Vesanto, Tervo, Karttula ja itäinen Iisalmi.

jaetaan valtakunnallisten, maakunnallisten ja seudullisten suojelu arvojensa perusteella kahteen luokkaan; maa-ainesten otto ei ole mahdollista ja alueet, joissa maa-ainesten otto on tietyillä reunaehdoilla mahdollista. Tunnistetaan alueet, joilla maa-ainesten otosta aiheutuu tai saattaa aiheutua maa-aineslain 3 §:n mukaisia seurauksia (ainesten ottamisen rajoitukset). Muutetaan merkintälogiikkaa siten, että osoitetaan alueet niiden erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä.

7.5.4 Maa-ainesten ottoalueet

Tavoitteena on osoittaa seudullisesti merkittävät kalliokiviainesten ottopaikat sekä maa-ainesten ottoalueet. Maakuntakaavassa huomioidaan rakennusteollisuuden, tie- ja rataverkostojen kehittämisen ja kasvavien kaupunkiseutujen maa-aineksiin liittyvät tarpeet, soravarantojen riittävyyden turvaaminen, varantojen resurssitehokkuuden kehittäminen sekä maa-ainestenoton ja muun maankäytön tarpeiden ja luonnonvarojen, kuten pohjaveden hyvän laadun ja saatavuuden turvaaminen sekä yhteensovittaminen.

Kuopion seudulla ongelmana on ollut jo pitkään betoniteollisuuden tarvitseman laatusoran niukkuus, mikä vaikuttaa suoraan mm. yhdyskuntakustannuksiin. Muun kuin laatusoran osalta voidaan sora-aineksen niukkuutta kompensoida alueelta varsin hyvin saatavalla kalliokiviaineksella.

Sidosryhmät ovat tuoneet esille tarpeen tutkia pohjavedenpinnanalaisen soranoton mahdollisuutta Pohjois-Savossa. Maakuntakaavan valmisteluvaiheessa voidaan tuoda esille ja vertailla maakunnan tulevien vuosikymmenien soratarpeita, uusien ottoalueiden avaamismahdollisuuksia ja vertailukohtana potentiaalisten pohjavedenpinnanalaisten ottoalueiden vaikutuksia. Pohjavedenpinnanalaista maa-ainestenottoa ei kuitenkaan lopullisesti ratkaista maakuntakaavassa. Maa-ainesten käyttömääriin, ottoalueiden ja toimipisteiden sijaintiin liittyen on tunnistettu selvitystarvetta, jota ratkaistaan

mm. maa-ainesten karttapohjaisella tarvekyselyllä, joka toteutettiin keväällä 2019. Kyselyn vastauksia käsiteltiin seminaarissa 18.6.2019.

Maa-ainestenottoalueiden yleiskaavoitus on maakunnassa yleisesti edennyt, mutta kaa-voitustarvetta on tunnistettu yhä mm. Vieremän suunnalla. Sidosryhmäneuvotteluissa on tullut esille tarve myös maa-ainesalueiden uudelleentarkastelulle ja päivitykselle maa-ainesten riittävyyden ja pohjaveden suojelun näkökulmasta. Maakuntakaavatyössä voidaan pohtia keinoja **materiaalien entistä tehokkaammalle kierrättämiselle**.

7.5.5 Kaivosalueet, malmipotentialiset alueet

Tavoitteena on luoda edellytyksiä maakunnan elinvoiman, kaivosteollisuuden tarpeiden ja muun maankäytön yhteensovittamiselle. YARA Suomi Oy:n Siilinjärven tehtaan ja kaivoksen asioita käsitellään todennäköisesti tässäkin maakuntakaavan vaiheessa. Voimassa olevassa maakuntakaavassa on Yara:n selvitysalueeseen (se) liittyvä velvoite: riittävä etäisyys on määriteltävä taajamatoimintojen ja kaivos-/tehdastoimintojen väliin uusien selvitysten perusteella. Lisäksi on tarve kuvata toiminnan jatkumisen ja kehittämisen ohella ns. 0-vaihtoehto, joka tarkoittaa kaivoksen nykyisen toiminnan jatkumista vain v. 2035 saakka.

Voimassa olevan maakuntakaavan nykyiset malmipotentialiset alueet eivät ole vielä toteutuneet, vaikka tutkimustoimintaa on joillakin alueilla ollut. Selvitysyhteistyönä GTK:n kanssa laaditaan maakunnan mineraalipotentialiaa kartoittava selvitys.

7.5.6 Turvetuotanto

Voimassa olevissa maakuntakaavoissa on osoitettu runsaasti turvetuotantopotentiaaleja alueita. Turpeen energiakäytön osuus kuitenkin vähenee. Sidosryhmäneuvotteluissa on todettu, että turpeenkäytön mahdollisuus tulisi säilyttää turvaamaan huoltovarmuutta yhtenä lähien energian lähteenä. Maakuntakaavan tarkistamisessa tavoitteena on tutkia, tarvitaanko huoltovarmuuden ja turpeen muun kuin energiakäytön mahdollistamiseksi maakuntakaavatasoisia merkintöjä.

Vaihtoehtoisesti voidaan esim. yleismääräyksillä osoittaa valuma-alueiden vedenlaatu-tavoitteet. Käytöstä poistuneiden turpeenottoalueiden jälkikäyttö tai hoito (puolikos-teikot) voidaan myös määritellä. Turvemaiden jälkikäytönkin ongelmana voivat olla päästöt.

7.6 Yhdyskuntatekniikka ja tekninen huolto

Yhdyskuntatekniikan osalta tarkistetaan verkostojen nykyinen toteutuminen. Tavoitteena on karsia kaavakartalta merkintöjä ja osoittaa vain maakunnalliset kehittämistarpeet.

Yhdyskuntatekniikka ja tekninen huolto	Tarkistamisen tavoite
Päävesijohtolinjat, uudet päävesijohtolinjat	Tarkistetaan toteutuminen; osoitetaan vain maakunnalliset kehittämistarpeet
Pääviemäriinjat, uudet pääviemäriinjat	Tarkistetaan toteutuminen; osoitetaan vain maakunnalliset kehittämistarpeet
Jäteveden puhdistamo	Tavoitteena yhteensovittaminen muun maankäytön kanssa. Tarkistetaan toteutuminen; osoitetaan vain maakunnalliset kehittämistarpeet. Onko uusia merkintätarpeita? On syytä keskustella toimijoiden kanssa.
Jätteenkäsittelyalueet	Tavoitteena on vahvistaa kiertotalouden edellytyksiä esim. selvittämällä, onko tarvetta maakunnallisesti merkittävälle materiaalikeskuksille? Nykyisten isojen jätekeskusten kohdemerkintä ja suunnittelumääräys (laajentumisvara jne, t/kem?), Riikinneva, Heinälamminrinne, Peltomäki.

7.6.1 Uudet päävesijohto- ja pääviemäriinjat

Valmisteluvaiheessa tarkistetaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa osoitettujen laajojen vesi- ja viemäriverkostojen toteutuminen. Tavoitteena on osoittaa vain maakunnalliset kehittämistarpeet.

7.6.2 Jätevedenpuhdistamot

Tavoitteena on yhteensovittaa jätevedenpuhdistamot muun maankäytön kanssa. Valmisteluvaiheessa tarkistetaan toteutuminen ja maakuntakaavassa osoitetaan vain maakunnalliset kehittämistarpeet.

7.6.3 Jätteenkäsittelyalueet

Tavoitteena on vahvistaa kiertotalouden edellytyksiä esim. onko tarvetta maakunnallisesti merkittävälle materiaalikeskuksille. Nykyisten isojen jätekeskusten (Riikinneva, Heinälamminrinne, Peltomäki) kohdemerkinnät ja suunnittelumääräykset tarkistetaan (laajentumisvara, tarve t/kem -merkinnöille).

7.7 Muut teemat

Muut / uudet teemat	Tarkistamisen tavoite
Rantarakentaminen	Rantarakentamisen yleismääräyksen tarvetta selvitetään. Rantarakentamista voidaan tutkia aluerakenneselvityksessä. Kaavatyössä ratkaistaan, onko tarpeen osoittaa rantarakentamisen edullisuusvyöhykkeitä (mitoitus ja ympärivuotisen asumisen näkökulma) taajamien läheisyydessä palveluiden säilyttämiseksi?
Tulvariskialueet	Yleismääräys, paikallisia tulvariskejä.
Biotalous	Osoitetaan yleismääräyksenä, jos ollenkaan.
Ekosysteemipalvelut	Tavoitteena on tutkia, voidaanko luonnonvaroihin, virkistykseen ja ympäristöön liittyviä teemoja koota ekosysteemipalvelujen kokonaisuuksiksi. Selvitystarve? vrt. Uusimaa ja muita esimerkkejä.
Ilmastomuutoksen torjunta	Ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on maakuntakaavassa läpileikkaava aihe niin tavoitteen asettelussa, teemakohtaisessa suunnittelussa kuin vaikutustenarvioinnissa. Aluerakenne: Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen. Liikenne: Tavoitteena on Ilmo45-tavoitetasoon sitoutuminen (hiiletön liikenne 2045 mennessä). Luonnonsuojelu: Viherverkostojen turvaaminen. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen järjestämällä eri suojelu-/lajiperusteisia suojelualueita Hiilinielut: Metsät, maatalous. Soiden hiilitase (hiilinieluja vai CO ₂ -päästäjiä?). Keskustelu: On tärkeää, että ilmastomuutoksen torjunta otetaan huomioon maakuntakaavassa; valmisteluvaiheessa syntyvä keskustelu on paikallaan.

7.7.1 Rantarakentaminen, vapaa-ajanasuminen

Rantarakentamisen yleismääräyksen tarve selvitetään. Melkein kaikki vesistöt Pohjois-Savon potentiaaleilla ranta-asumisen alueilla on jo yleiskaavoitettu. Yleismääräykselle voi olla tarvetta ohjaamaan vanhojen kaavojen uusimisen yhteydessä asumisen ympärivuotisuutta ja palvelujen tukemista Kirkonkylien lähellä jne. Teemaa tutkitaan aluerakenneselvityksessä.

7.7.2 Tulvariskialueet

Tulvariskit liittyvät ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Maakuntakaavassa tavoitteena on tarkistaa yleismääräyksen sisällön ajanmukaisuus.

7.7.3 Ekosysteemipalvelut

Tavoitteena on tutkia, voidaanko luonnonvaroihin, virkistykseen, elinkeinoin, luontoon ja ympäristöön liittyviä teemoja koota ekosysteemipalvelujen kokonaisuuksiksi. Selvitystarve määritellään kaavatyön aikana.

7.7.4 Biotalous

Biotalousliikkeen liittyvien aiheiden maakunnallisia yleismääräystarpeita harkitaan.

7.7.5 Ilmastomuutos

Ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen on Pohjois-Savon maakuntakaava 2040:n toisen vaiheen läpileikkaava aihe niin tavoitteen asettelussa, teemakohtaisessa suunnittelussa kuin vaikutustenarvioinnissa. Ilmastomuutoksen torjumiseen

on maakuntakaavallisia keinoja mm. aluerakenteeseen liittyvä ohjaaminen eli käytännössä tavoite yhdyskuntarakenteen tiivistämisestä, jolla luodaan edellytyksiä toimivalle joukkoliikenteelle. Liikenteen osalta tavoitteena on vähintään Ilmo45-tavoitetasoon sitoutuminen (hiiletön liikenne 2045 mennessä). Liikennettä ja päästöjä lisääviä maankäytön ratkaisuja tuleekin tarkastella kriittisesti.

Ilmastomuutos vaikuttaa suoraan ja välillisesti luonnon prosesseihin, eliöihin ja niiden ekosysteemeihin. Luonnonsuojelussa ilmastomuutoksen torjumiseksi on turvattava viherverkostojen säilyminen ja täydentyminen. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen toteutuu mm. järjestämällä eri suojelu-/lajiperusteisia suojelualueita.

Maakuntakaavaa valmisteltaessa seurataan ilmastokeskustelua ja MRL-valmistelua (ilmastopolitiikka – maakäyttöpoltiikka). Aihe elää koko ajan, uutta selvitystietoa, tarkentuvaa käsitteistöä ja hiilinielulaskelmia tulee jatkuvasti. Tavoitteena on nostaa ilmastomuutoksen tarkastelu ja kaavan vaikutustenarviointi ilmastönäkökulmasta voimassa oleviin maakuntakaavoihin verrattuna keskeisempään rooliin. Ilmastomuutoksen maakunnallinen torjuminen voi olla myös vetovoima-asia. Imagohyödyn ohella voidaan asettaa tavoitteeksi puurakentamisen suosiminen (hiilivarasto).

Tavoitteena on tarkastella maakunnan tasolla hiilinielujen määrää ja mm. soiden hiilitasetta. Huomattavaa on, että metsien ja luonnontilaisten soiden lisäksi myös nurmiviljelyt pellot voivat olla hiilinieluja.

Sidosryhmäneuvotteluissa on nähty tärkeäksi, että ilmastomuutoksen torjunta otetaan huomioon maakuntakaavassa. Aiheesta syntyvä keskustelu ja se valituksellinen merkitys valmisteluvaiheessa on paikallaan. Mikäli kaavakartalle tai -määräyksiin saakka ei tulla konkretiaa, siirtyy ilmastomuutoksen torjunta maakuntasuunnitelmaan ja maakuntaohjelmaan. Tavoitevuosi kaavassa on v. 2040, ja siihen verrattuna täysin päästötön tavoitevuosi 2050 ovat lähekkäin. Hiilinieluille on tarve myös pienessä mittakaavassa, talousmetsien ulkopuolella, taajamakeskustoissa ja liikenneväylien varressa.

Sidosryhmäneuvotteluissa on noussut esille myös tavoite autottomista keskustoista. Tämä nähdään tarpeellisenä tutkia muuallakin kuin Kuopiossa eli maakunnan pikkukaupungeissa ja suurimmissa taajamissa (Iisalmi, Varkaus, Siilinjärvi, Suonenjoki jne).

Ilmastomuutoksen torjumiseen liittyy myös ristiriitoja. Pohdittava on esim. maakunnan matkailun edistämisen tapa - rakennetaanko matkailua lento- vai raideliikenteen varaan? Ilmastoystävällisen matkailun tavoite on osa kestävästä matkailustrategiasta. Pohjois-Savossa teollisuus kuluttaa paljon energiaa, ja tämä vaikuttaa maakunnan hiilijalanjälkeen. Puunjalostusteollisuus ja puun riittävyys ovat nousseet keskusteluun.

Luonnosvaiheessa voidaan laatia myös yhtenä vaihtoehtona ns. hiilineutraali maakuntakaavaluonnos, jossa esitetään kunnianhimoisia keinoja hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Ks. luku 8.2.1.

7.8 Uudelleen tarkistettavat teemat

Muutosprosessien nopeuden ja ennakoimattomien tarpeiden vuoksi maakuntakaavoituksen tässäkin vaiheessa varaudutaan siihen, että joihinkin vasta käsiteltyihin teemoihin on tarve palata uudelleen. Muutostarve perustuu usein uudempaan saatavilla olevaan selvitystietoon.

7.8.1 Kaivostoimintojen alueet sekä Siilinjärven Yaran kaivoksen suoja- vyöhykkeet

Yara Suomi Oy laatii toimintansa pitkän aikavälin suunnitelmaa. Pitkän aikavälin suunnitelma tähtää toiminnan jatkumiseen vuoden 2035 jälkeen. Yaran päätöksenteon pohjaksi laadittava teknistaloudellinen esiselvitys eli pre-feasibility study valmistuu v. 2021 ja sitä mahdollisesti seuraava teknistaloudellinen kannattavuusselvitys eli feasibility study valmistuu v. 2029 mennessä. Maakuntakaavan tarkistamisen tässä vaiheessa ei ole tietoa selvitysten tuloksista, kaivos- ja tehdastoimintojen jatkumisesta eikä siitä, riittävätkö nykyiset kaavamerkinnot ohjaamaan detaljitason suunnittelua.

Kuva 7. Yaran pitkän aikavälin suunnittelun eteneminen. Kaavio on laadittu v. 2019 tilanteessa ja siihen voi tulla muutoksia selvitysten edetessä.

Tavoitteena maakuntakaavan 2. vaiheessa on siten tutkia maakuntakaavan tavoitevuoteen 2040 tarvittavat mahdolliset kaivostoiminnan jatkumisen reunaehdot, edelleen yhteensovittaa alueella tunnistettuja maankäytön ristiriitoja ja osoittaa mahdolliset muutostarpeet sekä jättää suunnitteluvaraa vuoden 2040 jälkeen tarvittaviin toimenpiteisiin.

Vaikutusten arvioinnissa tutkitaan eri skenaariot Yaran alueen toimintojen jatkumisen, kehittämisen tai päättymisen näkökulmista. Vaihtoehtoisia ratkaisuja tutkitaan myös kaavaluonnosvaiheessa, jolloin voidaan esittää vaihtoehtoja, joissa kaivostoiminta jatkuu tai päättyy.

7.9 Tarvittavat selvitykset

Maakuntakaava 2040 2. vaiheeseen liittyviä selvitystarpeita on tunnistettu maakuntakaavan seurannassa ja tavoitteiden asettamisvaiheessa.

Aluerakenne

Omana työnä laaditaan *aluerakenneselvitys*. Selvityksessä käydään läpi kehittämisperiaatteet, taajamat, kylät, työpaikka-alueet, matkailu ja teollisuus (myös Seveso-kohteet). Tavoitteena on hahmottaa maakunnan palveluverkosto, ympäristöön merkittävästi vaikuttavat alueet nyt ja/tai tulevaisuudessa ja merkittävästi liikennettä aiheuttavat alueet tai kohteet nyt ja/tai tulevaisuudessa.

Aikataulu: 12/2019

Kuopio, Siilinjärvi, liitto ja SYKE toteuttavat yhdessä MRL-uudistukseen liittyvän *YKR-demo-hankkeen*, jossa haetaan hyviä yhdyskuntarakenteen käytäntöjä ja kokeiluja. Pää tavoitteena on tutkia kaupungin ja maaseudun rajapintoja ja tunnistaa erilaisia kehittämisvyöhykkeitä alueella, jossa hallinnolliset rajat ja toiminnalliset alueet eivät muodosta yhtenäisiä kokonaisuuksia. Miten kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus ja palveluverkko saadaan toimimaan esim. liitoskunnissa?

Aikataulu: 8/2019-5/2020

Tie- ja rataverkosto

Maakunnallista *liikennejärjestelmäsuunnitelmaa* laaditaan samanaikaisesti Pohjois-Savon maakuntakaavan tarkistuksen kanssa. Liikennejärjestelmäsuunnitelman vuorovaikutuksen ja laadinnan tarkempi aikataulutus rytmittyy valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman ja yhteisesti päätettävän itäsuomalaisen liikennejärjestelmätöiden etenemisen kanssa. Selvitystarpeita ovat naapurimaakuntien yhteishankkeet kuten Viitoskäytäväselvitys. Liikennejärjestelmään liittyen nykytilan kuvaus on koottu keväällä 2019. Kehittämistarpeet, suunnitelmat ja toteutukseen liittyvä vaikutusten arviointi tehdään liikennejärjestelmäsuunnittelussa. Maakuntakaavaan siirtyvät vain tulokset eli tarkoitus ei ole tehdä päällekkäistä työtä.

Aikataulu: Liikennejärjestelmäsuunnitelma 2019 vuoden loppuun mennessä

Aihepiiriin liittyviä muita selvityksiä ovat mm. edunajamisasiana käynnistynyt Nopeat Itäradat (1. vaiheen selvitys valmistui 12/2018) ja Viitosen kehittämisvyöhykeselvitys (Viitostie ry. ja neljä maakuntaa).

Vaajasalon valtatieteyhteyden säilyttämiseen liittyen YM:n kanssa on alustavasti neuvoteltu selvitystarpeista. Kuopion kaupungin tavoitteena on säilyttää Vaajasalo-yhteys, vaikka sen toteutuminen on tämän kaavan tavoitevuotta kauempana.

Aikataulu: ?

Rakennettu kulttuuriympäristö

Voimassa olevien maakuntakaavojen rakennetun kulttuuriympäristön kohteet tarkistetaan liiton ja kuntien yhteistyönä. Kohteiden nykytilanne ja mahdollinen muuttunut käyttötarkoitus tai purkaminen kartoitetaan. Samoin käydään läpi, onko kohteita otettu tarkemmissa kuntakaavoissa huomioon.

Aikataulu: 6-8/2019.

Modernin aikakauden rakennukset kootaan pääasiassa kuntien kaavoituksen yhteydessä tekemistä inventoinneista. Tarvittaessa tietoja täydennetään maastokäynnein. Kuopion, Iisalmen, Kiuruveden ja Varkauden osalta hyödynnetään kuntien tekemiä inventointeja ja kohdelistauksia. Kohteiden arvottaminen tehdään konsultin tekemän alustavan pisteytyksen ja muun asiantuntijatyön perusteella. Arvottamiseen perustetaan erillinen työryhmä, jossa on liiton, ELY-keskuksen, museon, Museoviraston ja ProAgrian edustajat. Maakunnallinen arvottaminen tehdään v. 2020. Kohteet julkaistaan Mapgets-alustalla. Painettua julkaisua ei enää koota.

Aikataulu: 2017-2020

Maisema-alueet

Pohjois-Savon voimassa olevissa maakuntakaavoissa on osoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä ja maisemia. Merkinnät ovat kuitenkin monesti päällekkäisiä. Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi on laadittu vuosina 2017-2018. Päivitysinventoinnissa maisema-alueiden nimiä ja aluerajauksia on muutettu ja yhdistelty. Joissakin tapauksissa muutos kohdistuu alueen statukseen; maakunnallisesti merkittävä maisema-alue on todettu nykyisiltä arvoiltaan paikallisesti merkittäväksi tai valtakunnallisesti merkittävä maakunnalliseksi. Pääasiallisena tarkoituksena on ollut luoda selvityspohjaa nykyisissä maakuntakaavoissa olevien päällekkäisten maisema- ja kulttuuriympäristöalueiden maakuntakaavamerkintöjen selkiyttämiseksi.

Raportointi pdf-muotoisina kohdekortteina 12/2018.

Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita on päivitetty v. 2010. Päivitys- ja täydennysinventointi oli lausuntokierroksella talvella 2016. Uudet valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueiden rajaukset eivät ole kuitenkaan vielä voimassa, sillä niitä ei ole hyväksytty valtioneuvostossa.

Perinnebiotoopit

Pohjois-Savon ELY-keskus päivittää perinnebiotooppien tilanteen.

Aikataulu: 2019-2021

Kuopion lentoaseman meluselvityksen päivitys

Finavia ja Puolustusvoimat päivittävät lentoaseman meluselvityksen, kun hävittäjähankinnasta on tarvittava tieto. Sitä ennen em. toimijat laativat maakuntakaavaa varten asiantuntija-arviona yleispiirteisen nykyiseen ennusteeseen perustuvan melualueen päivityksen.

Aikataulu: 2020-2021

Matkailu ja virkistys

Liiton omana työnä selvitetään virkistykseen, matkailuun, metsätalousalueisiin, joilla ulkoilun ohjaustarvetta, moottorikelkkareitteihin ja virkistyskalastukseen liittyvät asiat. Kevätkaudella 2020 järjestetään matkailuteeman seminaari, josta saadaan tietoa maakuntakaavan valmisteluun.

Luonnonvarat ja luonnonsuojelu

Maa-aineistenoton tarpeet, kallio-, harju- ja moreenialueet, kaivosalueet ja turvetuotanto selvitetään. Maa-ainesten tarvekysely toteutettiin keväällä 2019 karttapohjaisella eHarava-kyselyllä. Betonialan toimijat selvittävät mahdollisesti pohjaveden pinnanalaisen maa-ainestenoton mahdollisuuksia Kuopion Pyssymäen alueella.

Luonnonsuojeluteemaan liittyen on tehty yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa maakuntakaavan suojelualuevarausten läpikäynti: toteutuneisuus on tarkistettu. ELY tekee myös maastotyötä vuosina 2019-2020. Tarvetta on luonnonsuojeluvarausten maakunnallisen edustavuuden tarkistamiselle. Aiheesta järjestetään eri toimijoiden kesken seminaari keväällä 2020.

Pohjavesialueiden päivitys valmistunut ELY-keskuksessa 5/2019 (Pohjavesialueiden luokat ja rajaukset päivitetty tietojärjestelmään).

Aikataulu: luonnonsuojelualueiden tarkistaminen, 2019-2020.

GTK:lla on mahdollisuus selvittää Pohjois-Savon mineraalipotentialleja alueita. Selvityksen tilaamisesta päätetään syksyllä 2019. Selvitys ajoittuisi kevääseen 2020.

Maakunnallisesti merkittävä tekninen huolto

Omana työnä tehdään toteutuneisuustarkastelu päävesi- ja viemäriverkoston ja jätevedenpuhdistamojen osalta. Aineisto saadaan mm. ELY:ltä, joka toteuttaa vesihuoltolain mukaista tehtävää kootessaan vesiosuuskuntien verkostot sähköiseksi tietokannaksi. Teknisen huollon maakuntakaavamerkinnöistä osoitetaan ainoastaan kehittämistarpeet, ei verkostoja. Pohditaan, tarvitaanko tarkastelua jätteenkäsittelyalueista ja energiatuotannosta.

Aikataulut: Toteutuneisuustarkastelu syksy 2019, ELY:n aineisto saatavana 20XX?

Muut teemat

Tulvariskialueet osoitetaan maakuntakaavassa nykyiseen tapaan yleismääräyksenä. Aineisto saadaan ELY:stä.

Rantarakentamisen vetovoima-alueita on selvitetty liitossa 2016. Alustavasti todetaan, ettei vetovoima-alueita osoiteta maakuntakaavassa.

Yara Suomi Oy selvittää kaivostoiminnan jatkumista vuoden 2035 jälkeen TULE-projektilla (tähän lisätään linkki syksyllä). Projektin tuloksia on käytettävissä aikaisintaan vuonna 2021.

Ilmastonmuutokseen liittyen tehdään selvitysyhteistyötä Pohjois-Savon ELY-keskukseen palkattavan ilmastoasiantuntijan kanssa. GTK:lla on valtakunnallista aineistoa soiden hiilitaseesta, jota

voidaan tilauksesta käyttää myös Pohjois-Savon maakunnan hiilitasetta ja tavoitteita määrittäessä.

Selvitysten aikataulukkaavio:

Aikataulu	1-3 / 2019	4-6 / 2019	8-12 / 2019	1-3 / 2020	4-6 / 2020	8-12 / 2020	2021-2022	2023-2024	2025
Selvitys (oma työ)									
6.1 Aluerakenne									
6.2 Tiet ja radat / LJS		★							
6.3 Kulttuuriympäristö (voimassa olevien tarkistus)									
6.4 Matkailu + virkistys					★	★			
6.5 Luonnonsuojelu					★				
6.5 Luonnonvarat: Kaivannaiset, maa-aineskysely	★	★	★						
6.6 Vesihuollon toteutuneisuus									
Aikataulu	1-3 / 2019	4-6 / 2019	8-12 / 2019	1-3 / 2020	4-6 / 2020	8-12 / 2020	2021-2022	2023-2024	2025
Selvitys (kons. / muut)									
6.1 YKR-demo									
6.2 Nopeat itäradat, LVM									
6.2 Timo Aro; Nopeat itäradat osana laajempaa kehitystä									
6.2 Viitosväylä (maakuntien yht.)		?							
6.2 Vaajasalo				?					
6.3 Moderni rak. kultt.ymp.									
6.3 Maisema-alueiden tarkistus 2017-2018									

7.10 Lähtötietoaaineistot

Kaavatyön lähtötietoja ovat mm. Suomen ympäristökeskuksen ja Tilastokeskuksen tuottaman yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmän YKR-ruutuaineistot sekä Paikkatietoikkuna- ja/tai Liiteri- (Elinympäristön tietopalvelu) palvelusivustojen sisältämät laajat tietokannat.

Muut selvitykset:

- Valtatien 5 liikennekäytävä osana Kuopion seudun kehittämistä. Pohjois-Savon ELY-keskus ja Kuopion kaupunki 12.10.2017
- Maakuntakaavan seuranta 2016, Pohjois-Savon liitto
- Matkailun ja virkistysen eHarava -kysely, Pohjois-Savon liitto 2016
- Kulttuuriympäristö kunniaan, Pohjois-Savon kulttuuriympäristöohjelma 2015-2020, Pohjois-Savon ELY-keskus, 2014
- Kulttuuriympäristöstrategia 2014-2020, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Ympäristöministeriö, 2014 (täydenty)

8. Osallistuminen ja vuorovaikutus

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 laadinnassa korostetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kansalaisten osallistumista, suunnittelun vuorovaikutteisuutta ja vaikutusten arviointia. Maankäyttö- ja rakennuslain 62§:n mukaan suunnittelun näkökohdista, tavoitteista, mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tulee tiedottaa niin, että osallisilla on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta. Maankäyttö- ja rakennuslain 62§:ssä on myös määritelty ne tahot, jotka ovat osallisia maakuntakaavatyössä.

8.1 Osalliset

Osallisilla on kaavaprosessin eri vaiheissa mahdollisuus vaikuttaa osallistumis- ja arviointisuunnitelman sisältöön, kaavan tavoitteisiin, kaavan sisältöön ja vaikutusten arvioinnin riittävyyteen. Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen osallisia ovat seuraavat tahot:

Maanomistajat

- Kaava-alueen maanomistajat

Ne, joiden asumiseen, työn tekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa

- Asukkaat ja heitä edustavat yhteisöt ja järjestöt
- Yritykset ja elinkeinojen harjoittajat
- Alueella työssäkäyvät

Viranomaiset, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään

- Pohjois-Savon kunnat: Iisalmi, Kaavi, Keitele, Kiuruvesi, Kuopio, Lapinlahti, Leppävirta, Pielavesi, Rautalampi, Rautavaara, Siilinjärvi, Sonkajärvi, Suonenjoki, Tervo, Tuusniemi, Varkaus, Vesanto ja Vieremä (Joroinen lisätään 2021)
- Maakuntien liitot: Etelä-Savon maakuntaliitto, Keski-Suomen liitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Kainuun liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, lisäksi tarvittaessa Keski-Pohjanmaan liitto ja Varsinais-Suomen liitto
- Pohjois-Savon naapurikunnat: Pyhäjärvi, Pyhäntä, Kajaani, Sotkamo, Val-

timo, Nurmes, Juuka, Polvijärvi, Outokumpu, Heinävesi, Savonlinna, Rantasalmi, Joroinen, Pieksämäki, Hanka-salmi, Konnevesi, Äänekoski, Viitasaari, Pihtipudas (Joroisten naapurikunnat, Juva, lisätään 2021)

- kuntien terveydensuojeluviranomaiset
- kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset

Alueelliset ja muut viranomaiset

- Pohjois-Savon ELY-keskus
- Itä-Suomen aluehallintovirasto
- Väylävirasto
- Traficom
- Finavia Oyj
- Metsähallitus
- Suomen metsäkeskus
- Vapo Oy
- Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
- Museovirasto
- Pohjois-Savon pelastuslaitos
- 3. Logistiikkarykmentti,
- 1. Logistiikkarykmentti
- Pääesikunnan operatiivinen osasto
- Utin jääkäriykmentti
- Suomen Turvallisuusverkko Oy
- Ilmatieteen laitos
- Fingrid Oyj
- Itä-Suomen poliisilaitos

- Valtioneuvoston kanslia
- Puolustusministeriö
- Valtiovarainministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Maa- ja metsätalousministeriö
- Liikenne- ja viestintäministeriö
- Työ- ja elinkeinoministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Ympäristöministeriö

Muut alueelliset yhteisöt, järjestöt ym.

- Itä-Suomen yliopisto
- Kuopion alueen kauppakamari

- Kaupan liitto
- Kuopion kaupunkikeskustan kehittämissyhdystys ry
- Savon yrittäjät
- Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri
- MTK Pohjois-Savo
- keskeiset työmarkkinajärjestöt
- Puolueiden piirijärjestöt
- MTK Metsälinja
- Metsänhoitoyhdistys Keski-Savo
- Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savo
- Metsänhoitoyhdistys Rautavaara
- Metsänhoitoyhdistys Savotta

8.2 Osallistumismenettelyt ja vuorovaikutus

Maakuntakaavan valmistelusta, sen osallisuusmenettelyistä ja -mahdollisuuksista tiedotetaan koko valmisteluprosessin ajan. Tämän maakuntakaavan keskeisimpiä osallistumismenettelyjä ovat lakisääteiset nähtävillä olot, lausunnot ja mielipiteet, viranomais- ja sidosryhmäneuvottelut sekä muut erilaiset esittely- ja seminaaritilaisuudet. Lisäksi kaavasta voi antaa jatkuvasti palautetta suoraan kaavan valmistelijoille.

Maakuntakaavan laatimiseen liittyvä aineisto pidetään näkyvillä Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla www.pohjois-savo.fi/psmk2040. Kaavan valmistelun etenemisestä tiedotetaan sähköisessä Pohjois-Savon liiton uutiskirjeessä, jonka voi tilata liiton verkkosivuilta www.pohjois-savo.fi/liity-postitustulistalle. Lisäksi harkitaan mahdollisuutta tiedottaa kaavan laatimisen etenemisestä sosiaalisen median kautta.

Kaavoitusprosessin aloitusvaiheessa kuulutetaan kaavan vireille tulosta OAS:n nähtäville asettamisen yhteydessä. Maakuntakaavan tarkistamisen 2. vaiheen käynnistämisestä kuulutetaan kuntien virallisilla ilmoitustauluilla sekä Pohjois-Savon liiton ilmoituslehdissä, joita ovat Savon Sanomat, Warkauden lehti sekä Iisalmen Sanomat. Maankäyttö- ja rakennuslain 63§:n mukaan kaavoituksen vireilletulosta tulee ilmoittaa siten, että osallisilla on mahdollisuus saada tietoja kaavoituksen lähtökohdista, suunnitellusta aikataulusta ja osallistumis- ja arviointimenettelyistä. Tämä osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä tutustumista varten Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla www.pohjois-savo.fi sekä myös Pohjois-Savon liiton toimistossa virallisella ilmoitustaululla (os. Sepänkatu 1, Kuopio).

Kaavaluonnos valmisteluaineistoinen asetetaan virallisesti nähtäville ja siitä pyydetään lausunnot OAS:ssa nimetyiltä viranomaisilta ja muilta alueellisilta yhteisöiltä, yrityksiltä ja järjestöiltä. Lisäksi ko. ajankohdassa on mahdollista jättää mielipide kaavan laadintaa koskien Pohjois-Savon liiton verkkosivujen kautta tai postitse Pohjois-Savon liiton kirjaamoon. Koska ajatuksena on tutkia useampia luonnosvaihtoehtoja, varataan palautteen antamiseen luonnosvaiheessa aikaa 2 kk.

Kaavaehdotuksesta pyydetään viranomaisten (ml. kunnat) lausunnot, jonka jälkeen kaavaehdotus asetetaan julkisesti nähtäville maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen mukaisesti (MRL 65 §,

MRA 13 §). Ehdotusvaiheen nähtävillä olon aikana osallisilla on mahdollisuus esittää muistutuksensa kaavaehdotuksesta. Lausuntoihin ja muistutuksiin annetaan kirjallinen vastine. Nähtäville asettamisesta ja osallistumisen tavoista tiedotetaan kaavan laadinnan eri vaiheissa Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla.

Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto. Maakuntakaavan hyväksymispäätöksestä on mahdollista valittaa Itä-Suomen hallinto-oikeuteen ja sen jälkeen korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka. Maakuntakaavan hyväksymispäätöstä koskevasta muutoksenhaku- ja valitusoikeudesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 188 § ja 191§:ssä.

Osallistumismenettelyjä ja tiedotustapoja voidaan tarvittaessa täsmentää kaavoituksen edetessä. Keskeisistä tapahtumista kerrotaan myös esim. Twitterissä. Pyrkimyksenä on saada kaavatyössä näkyviin myös nuorten ajatuksia Pohjois-Savon tulevaisuudesta esim. nuorisovaltuustojen, Savon Sanomien nuorten toimittajien tms. ryhmän osallistumisen kautta.

8.2.1 Luonnosvaiheen vaihtoehtojen laatiminen

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040 2. vaiheesta laaditaan useampi vaihtoehtoinen kaavaluonnos. Vaihtoehtoisissa luonnoksissa tutkitaan mm. erilaisten tulevaisuuden skenaarioiden toteutumista ja toisaalta vertaillaan erilaisia kaavallisten esitystapoja. Alustavasti on ajateltu, että Yara Suomi Oy:n Siilinjärven kaivoksen erilaisia tulevaisuudennäkymiä – toiminnan jatkumista ja laajentumista tai toiminnan päättymistä voitaisiin tutkia eri luonnosvaihtoehtoissa. Samoin maa-ainestenotolle voitaisiin tutkia erilaisia vaihtoehtoja.

Koska ilmastonmuutoksen torjuminen on maakuntakaavatyössä nostettu yhdeksi tavoitteeksi, tutkitaan luonnosvaiheessa myös ns. hiilineutraali vaihtoehto, jonka ratkaisuisissa esitetään kunnianhimoiset ilmastonmuutosta hillitsevät ja torjuvat toimenpiteet.

Koska useaan luonnosvaihtoehtoon perehtyminen vie aikaa, varataan luonnosvaiheen lausunnoille tavallista pitempi aika.

8.3 Viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö

Maakuntakaavaa laaditaan yhteistyössä viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 13 § mukaan maakuntakaavaehdotuksesta on **ennen nähtäville asettamista** pyydetty lausunto:

- 1) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta;
- 2) niiltä kunnilta, joita asia koskee;
- 3) kaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntien liitolta;
- 4) tarpeen mukaan muilta maakuntakaavan kannalta keskeisiltä viranomaisilta ja yhteisöiltä;
- 5) niiltä ministeriöiltä, joita asia koskee.

Maakuntakaavoitukseen kuuluu kaksi lakisääteistä viranomaisneuvottelua (MRL 66 § ja MRA 11 §). Ensimmäinen viranomaisneuvottelu järjestetään maakuntakaavan laadinnan alkuvaiheessa 23.10.2019. Neuvottelussa käsitellään kaavan laadintaan liittyviä valtakunnallisia ja maakunnallisia tavoitteita. Viranomaisneuvottelujen tarkoituksena on selvittää ministeriöiden, valtion viranomais-

ten, kuntien ja muiden keskeisten osallistujatahojen tavoitteet. Aloitusvaiheen neuvottelussa tarkastellaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa, siitä saatua palautetta sekä maakuntakaavan laadinnan lähtökohtia ja tavoitteita.

Maakuntakaavaehdotuksesta pyydetään viranomaislausunnot. Toinen viranomaisneuvottelu järjestetään ennen kuin kaavaehdotus on ollut julkisesti nähtävänä. Kaavaehdotusta koskevien viranomaislausuntojen tulee olla käytettävissä viranomaisneuvottelussa.

Viranomaisneuvotteluihin kutsutaan ELY- keskus sekä ne ministeriöt, joita kaavan sisältö koskee. Lisäksi neuvotteluihin kutsutaan kunnat sekä muut viranomaiset, joiden toimialaa asia saattaa koskea. Neuvotteluista laaditaan muistiot, joista ilmenevät keskeiset neuvottelussa esillä olleet asiat ja kannanotot. Muistiot pidetään esillä Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla www.pohjois-savo.fi/psmk2040.

Lakisääteisten viranomaisneuvottelujen lisäksi järjestetään työneuvotteluja kaavan valmistelun eri vaiheissa. Maakuntakaavan tarkoituksena on eri viranomaisten ja kuntien suunnitelmien yhteensovitus. Joroisten kunnan liittyminen Pohjois-Savoon ja Joroisten maakuntakaavalliset kysymykset edellyttävät tiiviitä neuvotteluja.

Kaavatyötä ohjaavana työryhmänä toimii maakuntahallituksen Pohjois-Savon maakuntakaavaa varten nimittämä aluerakennetyöryhmä, johon kuuluvat mm. Pohjois-Savon kuntien kaavoittajat tai muut edustajat sekä Pohjois-Savon ELY-keskuksen edustajat.

Aluerakennetyöryhmä (jäsenet ja varajäsenet 21.10.2019)

Leila Kantonen, Pohjois-Savon ELY-keskus	Eija Kinnunen
Raimo Kaikkonen, Pohjois-Savon ELY-keskus	Katri Mattelmäki
Antti Lammi, Pohjois-Savon ELY-keskus	Kimmo Huttunen, Tapio Laaksonen
Sari Niemi, Iisalmen kaupunki	Hannele Kelavuori
Ari Sopanen, Kaavin kunta	Markus Hartikainen
Hanna Helaste, Keiteleen kunta	Juho Nuutinen
Ville Kamaja, Kiuruveden kaupunki	Tuomo Halme
Juha Romppanen, Kuopion kaupunki	Heli Laurinen
Päivi Silsten, Lapinlahden kunta	Raimo Haverinen
Tapio Montonen, Leppävirran kunta	Suvi Nenonen
Juha Vainikainen, Pielaveden kunta	Jukka Poutiainen
Antti Tuppurä, Rautalammin kunta	Arttu Matilainen
Petri Ahonen, Rautavaaran kunta	Henri Ruotsalainen
Timo Nenonen, Siilinjärven kunta	Juho Palviainen
Jari Sihvonen, Sonkajärven kunta	Kauko Korolainen
Timo Kortelainen, Suonenjoen kaupunki	Tuomas Kyllönen
Petteri Ristikangas, Tervon kunta	Jani Huttunen
Paula Rissanen, Tuusniemen kunta	
Satu Reisko, Varkauden kaupunki	Laura Backman
Juha Soininen, Vesannon kunta	Eero Talja
Mikko Kajanus, Vieremän kunta	Petri Komulainen
Petri Miettinen, Joroisten kunta	Mikko Luostarinen
Jari Kauhanen, MTK-Pohjois-Savo	Jukka Hujala
Helvi Heinonen-Tanski, P-S luonnonsuojelupiiri	Maaret Väänänen
Silja Huhtiniemi, Kuopion kauppakamari	
Mia Simpanen, Savon yrittäjät	Paula Aikio-Tallgren
Tilla Martikainen, Kaupunkikeskustan kehittämissyhd.	
Tytti Räikkönen-Partanen, Kuopion kult.hist.museo	Mikko Paalanen
Paavo Tiitta, Pohjois-Savon pelastuslaitos	Ilkka Itkonen
Pekka Leskinen, maakuntahallitus	Markku Eestilä
Merja Rautiainen, maakuntahallitus	Juha-Pekka Rusanen
Neeta Röppänen, maakuntahallitus	Jouni Toppinen
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto	
Patrick Hublin, Pohjois-Savon liitto	
Annelina Isola, Pohjois-Savon liitto	
Mikko Rummukainen, Pohjois-Savon liitto	

Pohjois-Savon liikennejärjestelmätyöryhmä (jäsenet 29.4.2019)

Tommi Huttunen (pj), Pohjois-Savon ELY-keskus
Terhi Nissinen, Pohjois-Savon ELY-keskus
Leila Kantonen, Pohjois-Savon ELY-keskus
Silja Huhtiniemi (vpj), Kuopion alueen kauppakamari
Raija Niskanen, Finavia
Jouni Bergroth, Suomen kuorma-autoliitto (SKAL)
Jukka Haavikko, Linja-autoliitto (LAL)
Harri Taunila, Itä-Suomen taksiyrittäjät ry
Juho Hannukainen (varalla Roman Lübitch), VR
Anni Rimpiläinen, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Auli Forsberg, Väylävirasto
Seppo Serola, Väylävirasto
Tero Sikiö, Väylävirasto
Jarmo Matilainen, FiCom
Jani Viljakainen, Keski-Savon seudun liikennejärjestelmätyöryhmä
Juha Romppanen, Kuopion seudun liikennejärjestelmätyöryhmä
Jyrki Könttä, Ylä-Savon seudun liikennejärjestelmätyöryhmä
Markku Eestilä, Maakuntahallitus
Kari Rajamäki, Maakuntahallitus
Marko Korhonen, Pohjois-Savon liitto
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto
Patrick Hublin, Pohjois-Savon liitto

Modernin rakennusperinnön arvottamisen asiantuntijaryhmä (jäsenet 8/2019)

Tapio Laaksonen, Pohjois-Savon ELY-keskus
Mikko Paalanen, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo
Marja-Leena Ikkala, Museovirasto
Sinikka Jokela, ProAgria
Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto
Annaelina Isola, Pohjois-Savon liitto
Kai Tolonen, FCG Oy

9. Vaikutusten arviointi

Vaikutusten arviointi on keskeinen osa kaavan laadintaprosessia. Arvioinnin tehtävänä on tuottaa suunnittelijoille, osallisille sekä päättäjille tietoja kaavan toteuttamisen vaikutuksista, niiden merkittävyydestä sekä haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Vaikutusten arvioinnilla tuetaan kaavaratkaisujen valmistelua ja valintaa. Eri vaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia vertailemalla löydetään ratkaisuja, joiden perusteella suunnittelu etenee. Vaikutusten arviointi tehdään sillä tasolla ja tarkkuudella, jota maakuntakaava yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

9.1 Vaikutusalue

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2040, 2. vaiheen välittömät vaikutukset kohdistuvat Pohjois-Savon maakuntaan. Vaikutusalue voi ulottua myös naapurimaakuntien alueelle Etelä-Savoon, Pohjois-Karjalaan, Pohjois-Pohjanmaalle, Kainuuseen ja Keski-Suomeen. Välillisiä vaikutuksia kaava-alueella tapahtuvaan kehitykseen voi olla myös eteläiseen Suomeen.

9.2 Selvitettävät vaikutukset ja vaikutusten arvioinnin menetelmät

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan (MRL 9 §) kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maakuntakaavan vaikutusten arvioinnin tavoitteena on tutkia, aiheuttaako maakuntakaavassa esitetty alueidenkäytön periaate tai maankäyttö muutosta tai ylläpitääkö se tilannetta, jolla voi olla myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia ympäristöön. Arvioinnilla selvitetään lisäksi ne keinot, joilla voidaan ehkäistä tai vähentää haitallisia vaikutuksia. Tällaisia keinoja voivat olla esim. kaavassa annettut reunaehdot jatkosuunnittelulle. Lähtökohtana on, että erilaisia vaihtoehtoja tarkastellaan tarpeen mukaan ja niitä verrataan maankäytön nykytilaan ja voimassa olevaan maakuntakaavaan sekä yleiskaavoihin. Valmisteluvaiheessa on tunnistettu tarve arvioida esimerkiksi Siilinjärven Yaran v. 2035 jälkeistä tilannetta erilaisten vaihtoehtojen kautta. Kaavatyössä myös perustellaan, miksi päätettiin tiettyihin ratkaisuihin.

Arvioinnin yhteydessä raportoidaan myös osallisten vuoropuhelu ja näkemykset suunnitelmavaihtoehtoista ja niiden arvioinnista. Vaikutusten arvioinnissa on otettava huomioon, että maakuntakaava toteutuu asteittain kuntakaavoituksen ja viranomaistoiminnan kautta. Myös kaavan pitkä ajallinen ulottuvuus asettaa haasteita arvioinnille. Vaikutusten arviointiprosessissa syntyvät perustelut esitetyille kaavaratkaisulle ja osoitetulle alueidenkäytölle sekä kaavan sisältövaatimusten toteutumiselle. Laaditut selvitykset ovat myös tärkeänä perustana kaavan lainmukaisuuden arvioinnille sisältövaatimusten (MRL 28 §) näkökulmasta.

Vaikutuksia arvioidaan (MRA 1 §):

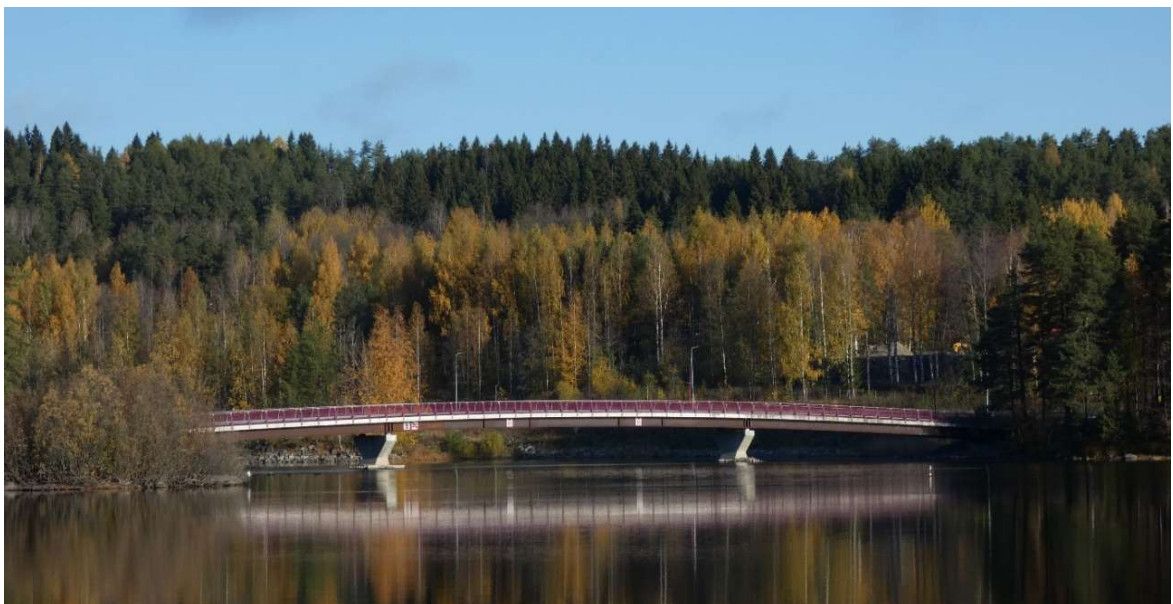
1. ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
2. maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
3. kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin
4. alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen
5. kaupunkimaisemaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön sekä
6. elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen.

Maakuntakaavassa esitettäviä Natura 2000 -alueisiin vaikuttavia hankkeita ja toimintoja arvioidaan luonnonsuojelulain edellyttämällä tavalla (LSL 65 §), jos arviointi katsotaan tarpeelliseksi. Natura-arvioinnin tarveharkinnassa arvioidaan, maakuntakaavassa esitetty maankäyttö todennäköisesti merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkkoon. Jos nämä luonnonarvot eivät todennäköisesti merkittävästi heikenny, ei LSL 65 § mukaista Natura-arviointia tarvita.

Tavoitevaiheessa on nostettu ilmastonmuutoksen torjunta yhdeksi maakuntakaavan teemoista. Kokonaismaakuntakaavan kaikkia teemoja tarkastellaan ilmastonmuutoksen torjumisen näkökulmasta.

Maakuntakaavan vaikutusten arvioiminen on jatkuva prosessi, jota tehdään koko kaavan laatimisen ajan. Harkinnassa on erillisen työryhmän perustaminen tätä varten. Arvioinnin lähtökohtana ovat kaavaa varten tehdyt selvitykset sekä sidosryhmäneuvottelut, joiden perusteella kaavaratkaisu laaditaan ja yhteen sovitetaan muiden maankäyttöluokkien kanssa. Lisäksi kaavaa varten laadittavissa selvityksissä tehdään myös vaikutusten arviointia. Kaavan vaikutuksista voidaan tarvittaessa laatia myös erillisselvitys. Kaavan vaikutusten arvioinnissa apuna voidaan käyttää asiantuntija-arvioita ja lausuntoja sekä tarkastella asiaa erilaisten matriisien pohjalta.

Vaikutusten arvioinnin sisältö ja menetelmät tarkentuvat kaavaprosessin edetessä mm. osallistumisen ja tavoitekeskustelujen kautta.

10. Maakuntakaava 2040, 2. vaiheen aikataulu ja yhteystiedot

- Tavoitteiden asettaminen 1-8/2019, sidosryhmätapaamisia
- Aluerakennetyöryhmän kokoukset 2/2019 ja 8/2019
- OAS ja maakuntahallitus kaavan vireilletulopäätös 8/2019
- Vireilletulon kuulutus liiton virallisissa ilmoituslehdissä. Prosessin mukaan täydentyvä ja tarkentuva osallistumis- ja arviointisuunnitelma on tarkasteltavissa Pohjois-Savon liiton verkkosivuilla, jossa palautteenantomahdollisuus
- I viranomaisneuvottelu 2019
- Selvitysten valmistelu 2018-2020
 - Maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden selvitys 2017-2018, valm. 1/2019
 - Maakunnallisesti arvokkaan modernin rakennuskannan selvitys 2018-2019, arvottaminen 2019-2020
 - Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma 1/2019 -
 - Viitoskehityskäytäväselvitys 1/2019 -
 - Kaivosseminaari 1/2019
 - Liikenneseminaari 4/2019
 - Maa-ainestenotto ja pohjavedet -teemapäivä 4/2019
 - Pohjois-Savon Duo -selvitys 6 – 10/2019
 - Kuopion seudun YKR-Demo -hanke 8/2019 – (2020)
 - Saimaan vesiliikennehanke 8/2019 – (?)
 - Aluerakenneselvitys 12/2019
 - Toteutumisselvityksiä yhdyskuntatekniikasta
 - Luonnonsuojeluteemojen seminaari 2020
 - Matkailuseminaari 2020
 - Selvitykset ja neuvottelut Joroisten maakuntakaavatilanteeseen liittyen
- Valmisteluvaiheen eri luonnosvaihtoehtojen nähtävilläolo 2021
 - Vaikutusten arviointi ja kaavaluonnosvaihtoehtojen vertailu
- Valmisteluvaiheen lausunnot 2021
- II viranomaisneuvottelu 2022
- Kaavaehdotuksen nähtävillä olo 2022
- Ehdotusvaiheen palaute ja vastineet 2022
- Hyväksyminen 2023

Kaavan aikataulu täsmentyy suunnittelun edetessä. Seuraavalla sivulla on aikataulu- ja vuorovaikutuskaavio.

Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaihe

OSALLINEN	YM	VAIHEET	TEHTÄVÄ	LAKI	AJOITUS
• Palautteen anto- mahdollisuus <u>OAS:sta</u>	Työneuvottelut	Aloitusvaihe	<i>OAS nähtäville</i>	MRL 63 §	MKH 8/2019
			<i>Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu</i>	MRA 11 §	10/2019
Valmisteluvaihe		<i>Selvitykset ja seminaarit</i>	MRA 10 §	2018-2020	
		<i>Luonnoksen nähtävillä olo</i>	MRL 62 § MRA 30 §	2021	
		<i>Mielipiteet; laaditaan vastineet</i>	MRA 30 §		
Ehdotusvaihe		<i>Liitto pyytää lausunnot viranomaisilta</i>	MRA 13 §	2022	
		<i>Ehdotusvaiheen viranomaisneuvottelu</i>	MRA 11 §		
Kaavaehdotus		<i>Nähtävillä olo, yleisötilaisuus</i>	MRL 65 § MRA 12 §	2022	
		<i>Muistutukset; laaditaan vastineet</i>			
Hyväksymisvaihe		<i>Maakunnan liitto hyväksyy</i>	MRL 31 §	MKV 2023	
	<i>Maakuntavaltuusto</i>				
Valitukset		MRL 188 §			
	Voimaantulo	<i>Seuranta ja edistäminen</i>	MRL 32 § MRA 2 §		
• Mielenpitoen antomahdollisuus					
• Muistutuksen antomahdollisuus					
• Valitusmahdollisuus MKV:n päätöksistä Itä- Suomen hallinto- oikeuteen					
• Jatkovalitusmahdollisuus korkeimpaan hallinto- oikeuteen					

Yhteystiedot

Suunnittelujohtaja **Paula Qvick**, puh. 044 7142 646

Kaavoituspäällikkö **Annelina Isola**, puh. 044 7142 609

Maakuntainsinööri **Patrick Hublin**, puh. 044 7142 683

Aluekehityspäällikkö **Jari Jääskeläinen**, puh. 044 7142 626

Suunnittelija **Mikko Rummukainen**, puh. 044 7142 655

Toimistos sihteeri **Irma Kajan**, puh. 044 714 2640

EU-sihtööri **Merja Sihvola**, puh. 044 714 2624

Pohjois-Savon liitto
PL 247 (käyntiosoite: Sepänkatu 1)
70101 Kuopio
Puhelin vaihde: (017) 550 1400

Internet-kotisivu: www.pohjois-savo.fi
Liiton virallinen sähköposti: kirjaamo@pohjois-savo.fi
Sähköposti (henkilö): etunimi.sukunimi@pohjois-savo.fi

